

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

35E JAARGANG

WOENSDAG 23 AUGUSTUS 1950

No. 1737

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris).

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week.....	671
Sommaire, summaries	671
Het zuilensysteem en zijn consequenties door Dr J. Buter	672
Het effect van het nieuwe deviezenrégime op de import en het prijspeil der importartikelen in Indonesië door F. van Tulder	673
Problemen van het ziekenfondswezen (II) door J. de Wit	674
De Wereldomroep door J. B. Th. Spaan	677
Boekbespreking: Ir Ernst Hijmans en Dra Eva Hijmans: Hoofdpijnen der toegepaste organisatie, bespr. door Ir J. M. Matthijsen	679
Aantekening: Wet op de Herkapitalisatie 1950, door J. C. Brezel	681
Een stem uit het bedrijfsleven: Enige opmerkingen omtrent de ontwikkeling van het Neder- landse bedrijfsleven door Mr G. Vixseboxse	682
Internationale notities: Korea en suiker	683
Denemarken en de liberalisering van de invoer	683
Geld- en kapitaalmarkt.....	684
Grafieken: De buitenlandse handel van Nederland met de Verenigde Staten en de O.E.E.C.-landen	684
Statistieken: Bankstaten	685
Stand van 's Rijks kas	685
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	686
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Neder- land	687
Enige indexcijfers van de industriële productie in België	687
Inleggingen en terugbetalingen bij de Algemene Spaar- en Lijfrentekas in België	687

DEZER DAGEN

Republiek Indonesia. Uit het federalistisch bouwwerk, waar juist een jaar geleden de Ronde-Tafelconferentie de blauwdruk voor ontwierp, zijn thans de tussenmuren weggebroken, de eenheidsstaat is gemaakt. De President van de Republiek heeft redevoeringen gehouden, waaruit o.a. bleek, dat hij meende nog niet alles onder dak te hebben.

Nederlands Nieuw-Guinea, om het zo vooreerst te blijven noemen, heeft zijn, en anderer aandacht. Binnenkort zal er worden gesproken. Daarbij zal een andere Hoge Commissaris in functie zijn: Dr Hirschfeld, die, zoals eens een befaamd Grieks diplomaat, van vele volken de mentaliteit begreep doch steeds gedachtig bleef aan de terugkeer naar het eigen land, staat weer ter beschikking voor Westeuropese zorgen. Die er nog wel zijn, al is de Europese betalingsunie juist goedgekeurd door de Raad van de Organisatie voor de Europese samenwerking. Het wachten is thans op het Amerikaanse Congres, dat het werkfonds, althans de vulling daarvan, nog moet goedkeuren.

Ook in India werd een redevoering gehouden op het thema van de nationale onafhankelijkheid. De Minister-President Nehru, momenteel een zeer gezocht man, had een bedachtzaam woord voor zijn volgelingen. Veel was nog niet goed, ieder moest de fouten bij zichzelf zoeken en zorgen, dat India intern consolideerde. Dacht hij ook aan Kashmir, waarover, een haast vergeten bemiddelaar, Sir Owen Dixon nog steeds tussen India en Pakistan heen en weer gaat?

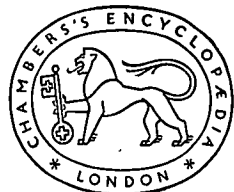
„Entre ces deux”; balanceert de Engelse Labour-partij echt tussen wat men „Straatsburg” kan noemen en meer eigen ideeën? Of is er zelfs geen balanceren meer bij? In Straatsburg heeft men het wel beweed; om er meer van te weten kan men thans het laatste Britse wereldplan gaan bestuderen. Er is weleens gespot, dat in elk geval mooi materiaal voor dissertaties ontstond. Langzamerhand zou men zich gaan afvragen of alle materiaal daar wel serieus genoeg voor is.

Temeer, omdat er zeer reële zaken zijn waar te nemen. Uit het E.C.A.-rapport over het eerste kwartaal van 1950 blijkt, dat de uitvoer van de Verenigde Staten met ca 30 pCt is teruggelopen bij een jaar terug vergeleken, zonder dat hierdoor de Amerikaanse hausse, — dit alles ante-Korea — werd aangetast. De Europese handel hervindt het vooroorlogs patroon.

„Es hat nicht sollen sein”. Hoezeer men zich thans het liefst zou concentreren op het nazien van trein- en busaansluitingen of het registreren van het aantal bezoekers van Rotterdam Ahoy, de situatie in Oost-Azië — die gecompliceerder is dan Korea — komt er tussen. Al is het voorlopig waarschijnlijk onjuist daar in het Duits over te zuchten; de Duitse industrie immers krijgt door directe levering en door de kans van substitutie voor naar de bewapening overgeschakelde industrieën een sterk verbeterde positie.

Het zuchten kan tot de Benelux beperkt blijven. In België schijnt men geen rust te mogen hebben en in Nederland is een vorm van rust rijkelijk verspreid, die men daar nog zelden zag, de staking. Dit werd vroeg geschreven: hopelijk is het hier ten volle voor ernst te nemen woord van een Minister-President voldoende, om dit geval bij verschijnen niet actueel meer te doen zijn.

★ **THE NEW** ★
**CHAMBERS'S
 ENCYCLOPÆDIA**

Essential to every intelligent man and woman to-day

ENTIRELY NEW!

Fl. 544.-, COMPLETE IN FIFTEEN VOLUMES

Various methods of payment
 Delivery exclusively through the book-trade

FOR FULL DETAILS FILL IN
 THIS COUPON AND POST NOW!

ORDER FORM

To **MEULENHOF & CO. N.V.**, Beulingstraat 2,
 AMSTERDAM, or to your usual supplier.

Please send me:
 Free descriptive booklet with full details of the
CHAMBERS'S ENCYCLOPÆDIA

.....complete set(s) CHAMBERS'S ENC. at f 544.—

NAME ..... DATE .....

ADDRESS .....

E.S.2

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
 and Trade

**OBJECTIVE APPRAISALS
 CONSIDERED JUDGMENT
 IMPARTIAL OPINION**

Contains most complete range of
 British economic and financial statisti-
 cs published in any weekly journal

World wide circulation

Annual subscription rate: (post free-
 to include all supplements) £ 3:2:6
 (fl 33,40)

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

BELASTINGCONSULTATIEBUREAU
A. L. F. LEVERINGTON
 Medewerkers:
 E. J. de Boer, Oud-Insp. d. Bel.
 D. Sweepe, Oud-Ontv. d. Bel.
 Mr. Dr. N. J. Feldmann, Bel. jur.
 N. A. Schol, Cand. Notaris.
 Amsterdam:
 1e Helmersstr. 95 - Tel. 85508
 Haarlem:
 Ged. Oude Gr. 11 B - Tel. 12468

**ROTTERDAMSCHÉ
 BANK**

AFWIKKELING
 VAN
 NALATEN-
 SCHAPPEN

250 VESTIGINGEN
 IN NEDERLAND

Koninklijke
 Nederlandsche
 Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
 Schiedam

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
 Amsterdam (alleen Assurantie)

Technische en Fiscale adviezen
 van het
 Bureau voor Collectieve Contracten
 der

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

inzake

aanpassing

van ondernemingspensioen- en spaar-
 fondsen aan de (komende) nieuwe
 wettelijke bepalingen

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850-5346

MAAKT GEBRUIK van de rubriek „Vacatures” voor het
 oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Dr J. Buter, *Het zuilensysteem en zijn consequenties.*

De publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie is gebaseerd op een systeem van vrije verenigingen. In de wet op deze materie is het zuilensysteem consequent doorgevoerd. Zo is bepaald, dat in de dagelijkse besturen van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie de verschillende levensbeschouwingen moeten zijn vertegenwoordigd. Dit zal er mede toe leiden, dat het of praktisch onmogelijk zal zijn deze besturen zodanig samen te stellen, dat men er mee kan werken, of dat minder bekwame figuren, gezien de eis van de levensbeschouwing, worden gekozen. Verder is een ernstig bezwaar, dat de Sociaal-Economische Raad hierdoor een politieke inslag dreigt te krijgen en dan niet als de centrale vertegenwoordiging van het gehele bedrijfsleven kan worden beschouwd. Richtsnoer moet zijn, dat organisaties, die qua omvang en qua belangen, die zij vertegenwoordigen, daarvoor het meest in aanmerking komen, de bestuursleden aanwijzen.

F. van Tulder, *Het effect van het nieuwe deviezenregime op de import en het prijspeil der importartikelen in Indonesië.*

Hoewel het nog te vroeg is om een definitief oordeel te vellen over de gevolgen van de wijzigingen in het deviezenregime en de geldsanering, geven de ontwikkelingen van de laatste tijd toch aanleiding om in dit artikel de invloed na te gaan, die deze maatregelen hebben gehad op de invoer van Indonesië en het prijspeil der importartikelen. Geconcludeerd wordt, dat alle redenen aanwezig mogen worden geacht om deze maatregelen, voor zover betreft de toenadering, die hierdoor werd veroorzaakt tussen de officiële en de vrije marktprijzen, als geslaagd te beschouwen.

J. de Wit, *Problemen van het ziekenfondswezen (II).*

Sedert de publicatie in Februari 1949 van een drietal artikelen in dit blad omtrent het ziekenfondswezen is de toestand van de vrijwillige verzekering nog aanzienlijk somberder geworden. De brandende vraag is: hoe moet de exploitatie over 1950 sluitend worden gemaakt? Ondanks premieverhoging en bezuiniging moet worden gerekend op een tekort over 1950 van meer dan f 10 mln. Het plan van de ziekenfondsen om de problemen van de vrijwillige verzekering op te lossen, nl. samensmelting van verplichte en vrijwillige verzekering tot één verzekering, staat of valt met de mogelijkheid of onmogelijkheid van een aanzienlijke jaarlijkse bijdrage — naar schatting f 20 à f 30 mln — uit 's Rijks kas ten bate van de ziekenfondsen.

J. B. Th. Spaan, *De Wereldomroep.*

Radio Nederland Wereldomroep, afgekort de Wereldomroep, geniet in ons land weinig bekendheid. Zij werd na de bevrijding opgericht en heeft ten doel door middel van de radio het buitenland voor te lichten over Nederland in economisch, politiek en cultureel opzicht. Verder wil de Wereldomroep de band vormen tussen het moederland en de land-, unie- en rijksgenoten, die buiten de landsgrenzen vertoeven. Schrijver schetst uitvoerig op welke wijze men tracht deze doelstellingen te verwezenlijken en hetgeen de Wereldomroep in 1949 presteerde. In dat jaar werd in totaal 5.357 uren uitgezonden. Veel doeltreffender zou de voorlichting in het buitenland nog kunnen zijn, als het zenderpark op de hoogte van de tijd was.

SOMMAIRE.

Dr J. Buter, *Les assises d'un système et ses conséquences.*

C'est un grand inconvénient que celui qui résulte de la loi sur l'organisation légale de l'économie en vertu de laquelle les différentes conceptions philosophiques doivent être représentées dans les conseils de direction. L'auteur est d'avis que les membres des directions devraient être désignés qui par de tels organismes, qui par leur importance et par les intérêts qu'ils représentent en sont les plus qualifiés.

F. van Tulder, *L'effet du nouveau régime en matière de devises sur l'importation et le niveau des prix des articles importés en Indonésie.*

Le nouveau régime en matière de devises et l'assainissement monétaire en Indonésie peuvent être considérés comme un succès par rapport au rapprochement qu'ils ont favorisé entre les prix du marché officiel et du marché libre.

J. de Wit, *Problèmes des caisses de maladies (II).*

La situation financière des caisses d'assurance facultative contre la maladie s'est aggravée davantage depuis le mois de février 1949; malgré l'augmentation des primes et la compression des dépenses un déficit de 10 millions de florins est à prévoir. Le problème de l'assurance facultative restera encore longtemps un casse-tête.

J. B. Th. Spaan, *La diffusion mondiale par T.S.F.*

L'auteur esquisse l'activité de la „Radio Nederland Wereldomroep” qui a pour but de renseigner l'étranger sur les Pays-Bas et de constituer un lien entre la métropole et les compatriotes à l'étranger d'une part et les citoyens des pays d'outre-mer de l'Union, d'autre part.

SUMMARIES.

Dr J. Buter, *The column system and its consequences.*

The law on industrial organizations specifies that the various views of life must be represented in the executive committees. This is a serious obstacle. Members of the committees should be appointed by organizations which, based on their size and the interests represented by them, are most eligible for that purpose.

F. van Tulder, *The effect of the new foreign exchange system on imports and prices of imported goods in Indonesia.*

From the point of view of bringing official and free market prices on a more equal level, the new foreign exchange system and the money purge in Indonesia may be regarded as a success.

J. de Wit, *Health insurance problems (II).*

The position of voluntary insurance has become considerably gloomier since February 1949; despite increased premiums and economies the deficit for 1950 will probably amount to more than 10 million guilders. The problem of voluntary insurance will cause a great many difficulties in the future.

J. B. Th. Spaan, *The World Broadcasting Organization.*

Activities of the Netherlands World Broadcasting Organization, which aims at making the Netherlands better known abroad and at forming ties between the mother country and the countrymen, union and realm nationals residing in other parts of the world.

HET ZUILENSYSTEEM EN ZIJN CONSEQUENTIES.

Het zuilensysteem wordt in ons land steeds consequenter toegepast. Op allerlei gebied, ook daar, waar voorheen geen sprake was van confessionele organisaties naast zgn. neutrale organisaties, worden min of meer geforceerd confessionele organisaties in het leven geroepen.

Gewoonlijk heeft men daarbij drie zgn. zuilen. Men heeft „neutrale”, Rooms-Katholieke en „Protestants-Christelijke organisaties. De „neutrale” organisaties hebben, waar het werknemers betreft, meestal een socialistische inslag, terwijl zij, waar het ondernemersorganisaties betreft, een liberale inslag hebben.

Op dit merkwaardig systeem, dat in ons dierbare land steeds verder doorwerkt, zijn echter uitzonderingen. Zo is er bijv. voor de middenstand een viertal organisaties. Deze groep, die tussen de grote werkgevers en de arbeiders in staat, heeft nl. niet alleen een „neutrale” organisatie, doch daarnaast ook nog een kleine moderne organisatie met socialistische inslag. Daarnaast schijnt er zich nog bovendien een organisatie te vormen van middenstanders, die zich bij géén van deze vier organisaties thuis gevoelen en derhalve streven naar een organisatie van ongeorganiseerden.

Op enkele andere terreinen — en dit is met name voor de groothandel het geval — is de ontwikkeling van confessionele organisaties nog nauwelijks begonnen en bestaat daaraan in het algemeen ook nog weinig behoefte. Toch is er onlangs ook voor de groothandel een R.K. organisatie van groothandelaren opgericht. Dit mede, omdat men op deze wijze meer invloed hoopt te verkrijgen. Wij komen hier nl. op een aspect, waarop wij in het bijzonder de aandacht wensen te vestigen, namelijk dat van het zuilensysteem en de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

Het zuilensysteem en de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

De publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie is gebaseerd op een systeem van vrije verenigingen. En nu is in de wet op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie — als gevolg van enkele amendementen — het zuilensysteem consequent doorgevoerd. Zo is de bepaling opgenomen, dat in de dagelijkse besturen van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties de verschillende levensbeschouwingen moeten zijn vertegenwoordigd. Deze bepaling, gevoegd bij de als regel voorgeschreven pariteit tussen de vertegenwoordigers van ondernemers en werknemers, zal ertoe leiden, dat het praktisch onmogelijk zal zijn deze besturen zodanig samen te stellen, dat men er in de praktijk mee kan werken.

Wil een dagelijks bestuur aan deze bepalingen voldoen, dan zal het in de eerste plaats reeds zo groot worden, dat men het moeilijk nog een dagelijks bestuur kan noemen. Immers, een eenvoudige berekening leert, dat er behalve de voorzitter minstens zes personen in vertegenwoordigd moeten zijn (drie ondernemers en drie werknemers). Doch ieder, die met de praktijk op de hoogte is, weet, dat het niet in de eerste plaats van belang is, dat in deze besturen de verschillende levensbeschouwingen vertegenwoordigd zijn, maar dat het dagelijks bestuur vooral ook verstand moet hebben van de verschillende belangengroeperingen in het kader van een bedrijfsorganisatie. Vooral in de verticale organisaties, de productschappen, is dit belangrijk, omdat bijv. in een eventueel productschap voor akkerbouwproducten, de landbouw, de industrie, de groothandel, de tussenpersonen, de kleinhandel en het ambacht georganiseerd zijn. Wil men al deze groepen vertegenwoordigd zien, met evenveel werknemersvertegenwoordigers als vertegenwoordigers der ondernemers, dan komt men met de voorzitter reeds op een college van 37 personen. En dan is nog slechts een zeer ruwe indeling van het bij een productschap betrokken bedrijfsleven gegeven.

Men zou dit aantal kunnen beperken door een oplossing, waarbij het dagelijks bestuur bestaat uit bijv. een neutrale fabrikant, een R.K. groothandelaar en een Prot. Christelijke landbouwer. Dit geeft echter weer aanleiding tot moeilijkheden in de betrokken groepen. Dit moet er nl. toe leiden, dat men minder bekwame figuren moet kiezen, omdat het mogelijk is, dat de meest geschikte personen er nu eenmaal niet de gewenste levensbeschouwing op na houden.

Waarom drie zuilen?

Trouwens, het drie zuilensysteem is ook zeer willekeurig. Bij de radio bijv. heeft men vier zuilen. Met uitzondering van de R.K. groep heeft men ook binnen de andere groepen weer allerlei schakeringen, die soms fel tegenover elkaar staan. En toch is er een sterke neiging om alleen die organisaties het recht te geven bestuursleden van publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties aan te wijzen, die bij een „centrale” organisatie zijn aangesloten. Deze centrale organisaties zijn dan ook, wat de werknemers betreft, de socialistische, Rooms-Katholieke en Prot. Christelijke vakbonden. En wat de ondernemers betreft, zijn het de drie landbouworganisaties (waaronder geen socialistische), de vier middenstandsorganisaties (waaronder één socialistische) en de drie werkgeversorganisaties (ook zonder socialistische), die hoofdzakelijk industrieel zijn georiënteerd. Voor de groothandel en het verkeer bestaan er praktisch nog geen centrale organisaties. Zo ziet men, dat elk schema tot moeilijkheden aanleiding geeft, omdat elk schema willekeurig is.

De samenstelling van de Sociaal-Economische Raad.

De ongewenste gevolgen van dit systeem komen reeds tot uiting in de samenstelling van de Sociaal-Economische Raad. Terwijl er ook over de vertegenwoordiging van de vakorganisaties in de Sociaal-Economische Raad reeds grote ontevredenheid bestaat, spreekt dit nog veel sterker voor de vertegenwoordiging van de ondernemersorganisaties. Het blijkt nl., dat in de Sociaal-Economische Raad die bedrijfstakken, die volgens het zuilensysteem zijn georganiseerd, veel sterker zijn vertegenwoordigd dan de overige.

Tegenover drie vertegenwoordigers van de middenstand, drie vertegenwoordigers van de landbouw en vier vertegenwoordigers van de industrie staat één vertegenwoordiger van de groepen groothandel en tussenpersonen, de export en de transitohandel, omdat er voor deze groepen nu eenmaal geen confessionele organisaties bestaan. Het gevolg is, dat men nu in deze kringen kunstmatige pogingen doet om ook daar, waar niet de minste behoefte bestaat aan confessionele organisaties, deze toch — zij het slechts op papier — te creëren, teneinde op deze wijze meer invloed te verkrijgen.

Een ander wel zeer ernstig bezwaar is, dat de Sociaal-Economische Raad van meet af naast de Staten-Generaal een politieke inslag dreigt te krijgen, en daarom niet meer kan worden beschouwd als de centrale vertegenwoordiging van het gehele bedrijfsleven. Dit blijkt o.a. uit het volgende voorbeeld.

Wordt de Sociaal-Economische Raad gevraagd om een advies voor de te volgen landbouwpolitiek, dan zijn de enige leden, die op dat gebied deskundig zijn, de vertegenwoordigers van de drie centrale landbouworganisaties. Daartegenover hebben de vertegenwoordigers van de handel in agrarische producten, die de afzet van landbouwproducten vertegenwoordigen, geen zitting in de Sociaal-Economische Raad, evenmin als specifieke vertegenwoordigers van landarbeidersorganisaties, of van de agrarische industrie. Een dergelijk advies moet derhalve wel een zeer eenzijdig karakter dragen en daardoor in belangrijke mate aan waarde verliezen¹⁾. Dit voorbeeld kan uiteraard

¹⁾ De mogelijkheid om in de commissie van de Sociaal-Economische Raad ook personen buiten de Raad te benoemen, geeft hiervoor geen bevredigende correctie.

met vele andere worden vermeerderd. Wordt dit zuilenstelsel nu verder ook doorgevoerd in de te creëren productschappen en bedrijfschappen, dan is de consequentie daarvan, dat ook in deze organisaties de politiek een belangrijke rol gaat spelen, tot schade van een goede behartiging van de belangen van het bedrijfsleven en tot schade ook van de welvaart van ons land.

Hoe dan wel?

Wij zijn dan ook van mening, dat de consequente doorvoering van het zuilenstelsel in de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie principieel verkeerd is en er mede toe zal bijdragen, dat men met dit systeem vastloopt. Dat een systeem van publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie gebaseerd moet zijn op vrije organisaties, is op zichzelf juist. Maar de Overheid moet zich bij de vraag, welke vrije organisaties voor het aanwijzen van bestuursleden in aanmerking komen, eenvoudig laten leiden door de vraag, welke vrije organisaties qua omvang en qua belangen, die zij vertegenwoordigen, daarvoor het meest in aanmerking komen. Is dit in een bepaald geval een R.K. organisatie, of een Prot.Christelijke, of een zgn. neutrale organisatie, uitstekend! Het bedrijfsleven is nu eenmaal genoodzaakt zich zo sterk mogelijk te organiseren en degenen, die de meeste activiteit ontplooiën, komen het eerst in aanmerking om invloed uit te oefenen. Dat dit ook door de Regering wordt gevoeld, blijkt hieruit, dat men in bepaalde gevallen niet meer spreekt van *centrale* organisaties (het zuilenstelsel) doch van *representatieve* organisaties.

Vrijheid van organisaties, één van de grondrechten van ons volk, moet ook met zich brengen, dat elke krachtige organisatie, mits zij zich niet keert tegen de openbare orde, in de gelegenheid moet zijn mede invloed uit te oefenen, onafhankelijk van de vraag, welke kleur de desbetreffende organisatie heeft. Het thans toegepaste systeem leidt ertoe, dat die takken van bedrijf, die wel sterk zijn georganiseerd, maar niet in het zuilenstelsel passen, worden geweerd. Bovendien leidt dit systeem ertoe, dat bepaalde levensbeschouwingen door de Overheid worden gesanctioneerd, waarmede de Overheid zich op een weg begeeft, die leidt in een richting, welke in strijd is met de grondwettelijke principes van vrijheid van vereniging en vrijheid van godsdienst.

's-Gravenhage.

Dr J. BUTER.

HET EFFECT VAN HET NIEUWE DEVIEZEN- RÉGIME OP DE IMPORT EN HET PRIJS- PEIL DER IMPORTARTIKELEN IN INDONESIË.

Zoals bekend noopten de précaire deviezenpositie en de dispariteit tussen de buitenlandse en de binnenlandse waarde van de Indonesische gulden, de Regering van Indonesië op 13 Maart jl. tot het aanbrengen van ingrijpende wijzigingen in het bestaande deviezenrégime.

Nauw samenhangend met deze maatregelen werd 20 Maart daaropvolgend de geldsanering doorgevoerd, t.w. de omzetting van 50 pCt van het chartale en girale geld in een gedwongen 3 pCt obligatielening¹⁾.

Alhoewel het tijdstip nog niet is gekomen om een definitief oordeel te vellen over de gevolgen van beide bovengenoemde operaties, geven de ontwikkelingen der laatste zes weken toch aanleiding de invloed na te gaan, welke genoemde maatregelen hebben gehad op de import in Indonesië en het prijspeil der importartikelen.

¹⁾ Men zie: „Het nieuwe deviezenrégime in Indonesië“ door G. J. H. de Graaff in „E.-S.B.“ van 29 Maart 1950, „De geldzuivering in Indonesië“ door H. J. Manschot in „E.-S.B.“ van 5 April 1950 en „Financiële sanering in Indonesië I en II“ door Prof. Dr J. F. Haccod in „E.-S.B.“ van 5 en 12 April 1950.

Bij de voorbesprekingen van de hierbovengenoemde operaties werd door de betreffende autoriteiten zeer wel gerealiseerd, dat de hieruit resulterende driemaal hogere koersen en de vernietiging van koopkracht een afremmen van de import tengevolge zouden kunnen hebben. Een vermindering van de import werd echter niet als doel gesteld. Integendeel, genoemde natuurlijke remmen werden, tezamen met de door het nieuwe systeem gestimuleerde export, geacht de mogelijkheid te openen tot het ongelimiteerd vrijgeven van deviezen voor de import, zij het in eerste instantie slechts van de primair noodzakelijke goederen.

Op deze wijze verwachtte men de zo zeer noodzakelijke aanpassing van de vrije marktprijzen aan de — nu driemaal hogere — officiële prijzen te verkrijgen.

Gezien de onzekere deviezeninkomsten — of en in hoeverre de stimulering van de export succes zou hebben, moest worden nog afgewacht — en de onbekendheid met het verzadigingspunt van de behoefte aan voor vrijgeving in aanmerking komende artikelen, werd niet onmiddellijk overgegaan tot het vrijgeven van alle primair noodzakelijke goederen.

Het werd nl. juister geacht geleidelijk tot uitbreiding van het aantal vrij te geven artikelen over te gaan dan het gevaar te lopen aan een eenmaal vrijgegeven artikel wederom beperkingen te moeten opleggen, hetgeen een zeer ongunstige invloed zou uitoefenen op het binnenlandse prijspeil.

Om bovengenoemde beweegredenen werd een aanvang gemaakt met het plaatsen op een zgn. „free-list“ van enige artikelen, nl. weefgarens en medicijnen, waaraan een dringende behoefte bestond, doch ten aanzien waarvan tevens een vrij nauwkeurige raming van het behoefteplafond kon worden gemaakt.

Het plaatsen op de „free-list“ betekende niet alleen, dat elke erkende importeur (later zelfs uitgebreid met zelfverbruikende ondernemingen en organisaties) voor genoemde artikelen op aanvraag een deviezentoe wijzing en invoervergunning kan verkrijgen, doch tevens, dat ten aanzien van de betreffende importen alle ambtelijke beperkingen, zoals prijsbeheersing en verkoopverbod, werden opgeheven.

De Minister van Financiën werkte aan deze „liberalisatie“ mede door de opheffing van de vrije-winst-belasting voor de betreffende goederen. De controle door het Centraal Kantoor voor de Invoer op de buitenlandse aankooprijzen en de landen van herkomst werd echter gehandhaafd.

Naarmate in de op de monetaire operatie volgende maanden bleek, dat de stimulering van de export beantwoordde aan de verwachtingen — uiteraard waren de uitvoercijfers der eerste maanden geflatteerd door het vrijkomen van stocks — en de positie van het Deviezenfonds stijgende bleef, werden successievelijk meer artikelen op de „free-list“ geplaatst, totdat op 1 Juli jl. genoemde lijst 155 artikelen omvatte²⁾.

De voor deze artikelen in het invoerprogramma 1950 uitgetrokken bedragen beliepen een totaal van ca f 620 mln, zodat thans ongeveer 35 pCt van de gehele import in Indonesië is vrijgegeven.

Onmiddellijk na 11 Maart jl. werden voor de import zeer weinig deviezen aangevraagd, hetgeen zijn oorzaak vond, deels in de financieringsmoeilijkheden, waarin de importeurs zich bevonden, deels in de ongegronde geruch-

²⁾ De voornaamste zijn:

Afdeling A: white shirtings; overige whites; effen geverfd; prints; wovon striped; twills, incl. grey gingham; klamboegoed en vitrage; grey shirtings, incl. overige greys; melk; meel; gist; gezouten vis; kruidnagelen; diverse kramerijen; cement; patjols; draadnagels; dakijzer; hang- en sluitwerk; kleurstoffen voor de verfindustrie; diverse artikelen behorende bij algemene stationery, chemicaliën; grondstoffen voor de batikindustrie; goenies; meststoffen; walserië-producten; gietijzer; zeldko; drijfriemen; bandijzer; kogellagers; koolplaten en -spitsen; auto-onderdelen; rijwielonderdelen; edelstaal; draad en gaas; chloormagnesium, etc.

TABEL A.

Prijzenoverzicht van enige belangrijke artikelen per 20 Juli 1950.

	Officiële prijs vóór 13 Maart 1950	Officiële prijs na 13 Maart 1950	Vrije marktprijs op:						
			13/4-50	5/5-50	19/5-50	8/6-50	4/7-50	20/7-50	
Textiel:									
Black Yeans 28" x 30 yd per pce.	f 39,—	f 103,50	f 270,—	f 180,—	f 180,—	f 210,—	f 210,—	f 100,—	
Tjita kassar 28" x 30 yd per pce.	" 19,20	" 51,30	" 130,—	" 120,-/	" 130,—	" 135,—	" 100,—	" 60,—	
Grey Shirtings 12 lbs 36" x 40 yd per pce.	" 46,80	" 131,20	" 270,—	" 250,—	" 255,—	" 255,—	" 180,—	" 110,—	
Bouwmateriaal:									
Draadnagels per kg	" 0,60	" 1,60	" 5,-/6,-	" 5,-/6,-	" 6,—	" 6,—	" 5,50	" 4,—	
Cement per zak à 50 kg	" 7,—	" 18,—	" 25,—	" 30,—	" 30,—	" 32,50/35	" 23,50	" 16,—	
Plaatijzer dun per kg	" 0,70	" 1,80	" 3,25	" 3,25	" 3,25	" 3,25	" 3,—	" 3,—	
Provisiën:									
Meel per kg	" 0,62	" 1,60	" 3,50	" 3,50	" 4,—	" 4,50/5,-	" 2,25	" 1,80	USA 1,80
Melk Evap. per bl. à 16" oz.	" 1,—	" 2,85	" 4,-/4,50	" 4,50	" 4,50	" 4,50	" 3,25	f 3,—	Austr. 1,60
Papier:									
Courantendruk, vellen per kg	" 0,80	" 0,80	" 9,—	" 9,—	" 9,-/10,-	" 10,—	" 10,—	" 7,50	
rollen per kg	" 0,72	" 0,72	" 9,—	" 9,—	" 9,—	" 10,—	" 10,—	" 7,50	

ten omtrent wijziging van de certificatenkoers, welke was vastgesteld op 200 pCt.

Nadat echter door het Ministerie van Welvaart aan de importeurs een herwaardering werd toegestaan van de aanwezige en zeilende voorraden en bovendien het plaatsen van artikelen op de „free-list” en de daarmee samengaande opheffing van voornoemde dwingende bepalingen in de praktijk begonnen door te werken, namen de importcontracten geleidelijk toe. Ter illustratie moge onderstaand overzicht dienen van de aangevraagde en verstrekte importdeviezen gedurende de maanden Januari t/m Juli 1950, uitgedrukt in percentages van het gemiddelde van de in deze maanden in het jaar 1949 afgegeven bedragen, waarbij in aanmerking dient te worden genomen, dat wat betreft de „free-list”-goederen, deze cijfers geen absolute waarborg geven, dat de aangevraagde en verkregen deviezenvergunningen ook inderdaad zijn of zullen worden gerealiseerd.

Afgegeven deviezenvergunningen voor de import over de maanden Januari t/m Juli 1950, uitgedrukt in percentages van de gemiddelde uitgifte in dezelfde maanden van 1949.

Afdeling B: Januari 1950	58,5
Februari 1950	65,7
Maart 1950	92,3
April 1950	100
Mei 1950	117,7
Juni 1950	191,7
Juli 1950	227,1

De toeneming van de import, welke zich deed gevoelen enige maanden na het nemen van bovengenoemde maatregelen en de psychologische invloed van de wetenschap, dat voor een groot aantal artikelen steeds en in onbepaalde mate deviezen beschikbaar zouden worden gesteld, veroorzaakten medio Juli de ten doel gestelde prijsval, in sommige gevallen zelfs verder dan mogelijk werd geacht; dit laatste mede wegens het vrijkomen van door de importeurs en tussenhandel vastgehouden voorraden.

Ter illustratie geeft tabel A een overzicht van de groothandelsprijzen van enige der belangrijkste artikelen, waaruit blijkt, dat niet alleen de „free-list”-artikelen, maar zelfs ook goederen, waarvoor het oude deviezenplafond nog geldt, in de prijsval werden meegesleurd.

Uit het bovenstaande mag worden geconcludeerd, dat, afgezien van de toeneming der exporten, hetgeen buiten het bestek van dit artikel valt, alle redenen aanwezig mogen worden geacht de op 13 en 20 Maart jl. getroffen maatregelen als geslaagd te beschouwen, voor zover betreft de toenadering, die hierdoor werd veroorzaakt tussen de officiële en vrije marktprijzen.

Djakarta, 5 Augustus 1950.

Drs F. VAN TULDER.

PROBLEMEN VAN HET ZIEKENFONDSWEZEN.

II¹⁾.

Financiën vrijwillige verzekering.

In mijn artikelen van Februari 1949 zijn de moeilijkheden van de vrijwillige verzekering, welke toen juist hadden geleid tot de verhoging der premie van 50 tot 63 cent per week en tot de totstandkoming van de wet tot subsidiëring van de vrijwillige ziekenfondsverzekering uit het Vereveningsfonds (wet van 5 Januari 1949, Staatsblad J 7), uiteenlopend geschilderd.

Nadien is de toestand van de vrijwillige verzekering nog aanzienlijk somberder geworden. De kosten per ziel bedroegen in 1947 f 21,04, hetgeen iets beneden de raming was. In 1948 stegen ze echter tot f 25,29 per ziel, dus met ruim f 4, hetgeen de verwachting overtrof. Volgens voorlopige berekeningen zal het kostencijfer over 1949 bijna f 29 zijn. Voor 1950 leidt dit tot de verwachting, dat de kosten tussen f 32 en f 33 per ziel zullen liggen; er schuilen in de ramingen voor verschillende onderdelen echter nog tal van onzekerheden.

Ter voorkoming van misverstand zij hierbij opgemerkt, dat bovenstaande cijfers niet zonder uitvoerige toelichting kunnen worden vergeleken met de eerder genoemde cijfers van de verplichte verzekering. Weliswaar zijn de verstrekkingen van de twee soorten verzekering sinds 1947 ongeveer gelijk, maar de vrijwillige verzekering telt nog steeds een aantal onvolledig-verzekerden, geeft geen uitkering bij overlijden, heeft minder beheerskosten te dragen, heeft geen „overbruggingsuitkeringen” aan ziekenhuizen en sanatoria betaald en heeft van verschillende zijden enige medewerking ondervonden om de kosten enigszins te drukken (bijv. een korting op de honoraria van specialisten en apothekers en kortingen op de herverzekeringspremiën, berekend door de grote gemeenten volgens contracten betreffende ziekenhuisverpleging).

Blijkens de boven vermelde cijfers zullen de kosten van de vrijwillige verzekering in 1950 vermoedelijk meer dan 50 pCt hoger zijn dan in 1947; deze vermindering is dus nog groter dan bij de verplichte verzekering. Houdt men echter rekening met het feit, dat het aantal onvolledige verzekeringen sterk is afgenomen en met de omstandigheid, dat in 1948, als gevolg van een gewijzigd herverzekeringscontract, de premiebetalingen van de vrijwillige verzekering voor sanatoriumverpleging zeer belangrijk zijn verhoogd, dan men de conclusie trekken, dat de reële kostenstijging voor de verplichte en voor de vrijwillige verzekering slechts weinig verschilt.

Voor het treffen van vergelijkingen tussen de onderdelen van de kosten der beide verzekeringen biedt het

¹⁾ Het eerste deel van dit artikel is gepubliceerd in „E.-S.B.” van 16 Augustus 1950, blz. 657.

beschikbare materiaal nog geen betrouwbare basis. Wel blijkt vrij duidelijk, dat de vrijwillige verzekering duurder is voor de onderdelen genees- en verbandmiddelen en ziekenhuisverpleging. Voor verloskundige hulp en vermoedelijk ook voor tandheelkundige hulp is de vrijwillige verzekering goedkoper dan de verplichte verzekering. Een en ander is geredelijk te verklaren uit de omstandigheid, dat het aantal verzekerden uit de hogere leeftijdsklassen in de vrijwillige verzekering groter is dan in de verplichte verzekering.

Bijdragen uit Vereveningsfonds en 's Rijks kas.

In de loop van 1949 werd het duidelijk, dat de vrijwillige verzekering aan de subsidiebedragen, toegekend bij de wet van 5 Januari 1949, niet voldoende zou hebben. Weliswaar bleef van het bedrag ad f 10 miljoen voor 1947 ongeveer f 1½ miljoen over, maar voor de jaren 1948 en 1949 was een tekort tot een belangrijk groter bedrag te verwachten. Bovendien heeft een aantal ziekenfondsen tekorten uit de jaren vóór 1947, waarvoor geen dekkingsmiddelen aanwezig zijn, omdat kapitaal en reserves bij deze fondsen geheel verdwenen zijn.

In Mei 1950 is daarom, na overleg tussen de Minister van Sociale Zaken, de Ziekenfondsraad en de Stichting van de Arbeid, een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer ingediend, volgens hetwelk het totale bedrag aan subsidies wordt verhoogd van f 29½ miljoen tot f 34½ miljoen. Hier van zou naar verwachting f ½ miljoen nodig zijn ter dekking van nadelige saldi van vóór 1947, welke niet uit kapitaal en reserves kunnen worden gedekt; volgens nadere gegevens zal dit bedrag iets hoger moeten zijn. Het bedrag van f 34 miljoen, hetwelk is bestemd voor dekking van de tekorten over de jaren 1947, 1948 en 1949, zal daarvoor op zich zelf zeker niet voldoende zijn, doch de Minister van Sociale Zaken heeft toegezegd te zullen bevorderen, dat bovendien $3 \times f 1½$ miljoen uit 's Rijks kas wordt beschikbaar gesteld, zulks wegens de omstandigheid, dat de ambtenaren niet in de verplichte verzekering zijn opgenomen en een belangrijk deel van hen tot de vrijwillig-verzekerden behoort. Deze bijdrage van het Rijk treedt dus in de plaats van de werkgeversbijdrage, welke het Rijk en de andere openbare lichamen zouden betalen, indien de ambtenaren wel verplicht verzekerd waren.

Met behulp van deze vele miljoenen zal de vrijwillige verzekering over de tijd tot eind 1949 vermoedelijk niet heel ver meer van een sluitend budget verwijderd zijn.

Hierbij moet evenwel worden aangetekend, dat de organisaties van Algemene Ziekenfondsen de tegemoetkoming over de jaren vóór 1947 te gering achten; zij bepleiten een volledige dekking van alle in de jaren 1942-1946 door de vrijwillige verzekering geleden verliezen, ongeacht het al of niet aanwezig zijn van kapitaal en reserves bij de ziekenfondsen. Tegemoetkoming aan deze wens zou nog f 2 à 3 miljoen meer vorderen.

De brandende vraag voor de vrijwillige verzekering is evenwel: hoe moet de exploitatie over 1950 sluitend worden gemaakt? Het bedrag der kosten in dit jaar moet, zoals reeds is vermeld, volgens de thans beschikbare cijfers op f 32 à f 33 per ziel worden geraamd, tenzij de invloed der hierna te noemen bezuinigingsmaatregelen onverwacht groot mocht blijken te zijn. De premie-opbrengst zou, bij handhaving van de premie van 63 cent, f 22,90 per ziel zijn geweest; nu de premie per 1 Juli 1950 is verhoogd tot 80 cent, zal de opbrengst over het lopende jaar f 26,25 per ziel bedragen. Een bedrag van ten minste f 6 per ziel moet dus vermoedelijk nog worden gevonden uit subsidies.

Saneringsmaatregelen.

De Ziekenfondsraad heeft in December 1949 uit zijn midden een „Saneringscommissie” gevormd, welke tot taak kreeg de mogelijkheden tot beperking van uitgaven systematisch te onderzoeken. Hieruit zijn verschillende maatregelen voortgevloeid: de omvang der tandheelkun-

dige hulp is enigermate beperkt (echter niet voor de „gesaneerden”, dat zijn die verzekerden, wier gebitten dank zij regelmatig bezoek aan de tandarts geheel in orde zijn); voor het ziekenvervoer zijn maatregelen getroffen om zoveel mogelijk twee of meer verzekerden tegelijk te vervoeren; de verzekerden moeten bovendien voor ritten per gewone auto (niet voor ritten met een ambulance-auto) zelf een bijbetaling doen; het voorschrijven van te grote hoeveelheden geneesmiddelen of van geneesmiddelen, waarvoor goedkopere loco-preparaten bestaan, wordt thans overal tegengegaan door een „lijst van soorten en hoeveelheden”; de medische controle wordt in vele delen des lands verbeterd; ook op de kosten van beheer en incasso wordt bezuinigd.

Een en ander geldt niet alleen voor de vrijwillige, maar ook voor de verplichte verzekering. Voor de laatste bestaat weliswaar niet een noodtoestand als voor de vrijwillige verzekering, doch dit neemt niet weg, dat de sterke stijging der kosten verantwoorde bezuinigingsmaatregelen toch ook voor de verplichte verzekering wel zeer welkom maakt.

In overweging is o.a. nog een beperking van de verstrekking van verbandmiddelen en kleinere genees- en verplegingsmiddelen. De beslissing over deze zaak is echter opgeschort, omdat nog besprekingen gaande zijn over eventuele invoering van een kleine betaling der verzekerden voor het inroepen van medische hulp of voor het verkrijgen van geneesmiddelen. Een dergelijk stelsel (de zgn. ticket-modérateur) wordt door vele artsen wenselijk geacht, door andere artsen echter ontraden en door zeer vele personen uit ziekenfondskringen sterk bestreden.

De Saneringscommissie en vervolgens de Ziekenfondsraad hebben zich op het standpunt gesteld, dat het streven naar bezuinigingen niet zo ver mag gaan, dat belangrijke onderdelen der geneeskundige verzorging in het gedrang komen. Mitsdien wil men principieel ook geen bezuinigingen invoeren alleen voor de vrijwillige verzekering; de in 1947 verkregen gelijkstelling wenst men per se te handhaven. Deze opvatting stelt aan de bezuinigingen uiteraard nauwe grenzen.

Al met al mag het totale bedrag, dat door de sanering wordt bespaard, voor de vrijwillige verzekering over het lopende jaar op niet veel meer dan f 1 miljoen worden geschat (in de bovenstaande raming der kosten is dit bedrag reeds verdisconteerd). In verhouding tot het grote te verwachten tekort betekent dit dus weinig.

Een onzekere factor is nog het verloop van het aantal vrijwillig-verzekerden. De omvang van het totale tekort wordt uiteraard gunstig of ongunstig beïnvloed door daling of stijging van het aantal verzekerden. Het is mogelijk dat, o.a. als gevolg van de premieverhoging en van scherpere controle op de inkomensgrens, het aantal vrijwillig-verzekerden in het tweede halfjaar van 1950 enigermate gaat dalen; dit zou, financieel bezien, dus een gunstige omstandigheid zijn.

Maatregelen voor het lopende jaar.

Hoe dit zij, er moet, ondanks premieverhoging en bezuiniging, worden gerekend op een tekort over 1950 van meer dan f 10 miljoen. In besprekingen tussen de Minister van Sociale Zaken, de Staatssecretaris van Sociale Zaken (Volksgezondheid), de Ziekenfondsraad, de organisaties der ziekenfondsen en de Stichting van de Arbeid is reeds geruime tijd geleden een voorlopig dekkingsplan opgesteld: f 5 miljoen uit 's Rijks kas, f 5 miljoen uit het Vereveningsfonds. Eerstgenoemd bedrag is intussen door de wetgever op de Rijksbegroting gebracht. Over het tweede bedrag bestaat echter nog geen zekerheid; bovendien hebben de kortelings beschikbaar gekomen gegevens over 1949 het nodig gemaakt de raming van de kosten over 1950 — en dus de raming van het tekort — te verhogen.

Van de zijde der ziekenfondsen is met klem aangedrongen op verdere steun van het Rijk; de Minister heeft evenwel

verklaard daartoe thans niet de mogelijkheid te zien. De vertegenwoordigers der ziekenfondsen wensten hierover nog verder overleg en meenden bovendien, dat aan de premieverhoging een overgang van bepaalde groepen verzekerden van de vrijwillige naar de verplichte verzekering vooraf diende te gaan. De voorzitter van de Ziekenfondsraad heeft evenwel, als uitvloeisel van 's Ministers standpunt, aan de ziekenfondsen kenbaar gemaakt, dat zij per 1 Juli 1950 tot de premieverhoging dienden over te gaan, wilden zij niet hun aanspraken op de hopelijk beschikbaar komende subsidiebedragen verliezen.

Afgezien van dit beleidsconflict, waarover nog al wat te doen is geweest, doch dat per saldo bijkomstig is, moet worden geconstateerd, dat de vrijwillige verzekering inderdaad dieper dan ooit in het moeras zit. De premie van 80 cent per persoon of f 1,60 per gezin per week is voor tal van verzekerden één bijna ondragelijke last en is, blijkens het bovenstaande, nog onvoldoende om de kosten te dekken. Geen wonder, dat de ziekenfondsen zich met grote bezorgdheid afvragen hoe het in 1951 moet gaan.

Ouden van dagen met nooduitkering volgens de wet-Drees zijn van de premieverhoging uitgezonderd; de 17 centen per persoon per week, die voor hen dus ontbreken, zullen door het Rijk worden gesuppleerd. Er zijn echter ook een groot aantal andere ouden van dagen, met kleine pensioenen, invaliditeitsrenten enz., die het ook niet breed hebben; er zijn ook tal van minder oude personen met lage inkomens, voor wie thans nog geen oplossing is gevonden.

Uitbreiding kring der verplicht-verzekerden.

Het ligt in de bedoeling, dat een aantal nieuwe categorieën van personen onder de verplichte verzekering wordt gebracht. De Ziekenfondsraad heeft dit bepleit en een gewillig oor hiervoor bij de Minister gevonden.

In de eerste plaats gaat het hier om degenen, die een rente ingevolge een der sociale verzekeringswetten trekken. Deze personen zijn, in het algemeen gesproken, uit de groep der loonarbeiders afkomstig en de kosten van hun verzekering kunnen daarom, ook naar het oordeel van de Stichting van de Arbeid, ten laste van de kas der verplichte verzekering komen (wellicht met betaling van een klein premiebedrag door de rentetrekkers zelf).

Wat moeilijker ligt het financieringsprobleem voor de tweede groep, waaraan wordt gedacht, nl. de ouden van dagen met nooduitkering. Deze personen, voor zover zij niet tevens rentetrekkers krachtens een der sociale verzekeringswetten zijn, zijn slechts gedeeltelijk uit de groep der loonarbeiders afkomstig; een ander deel moet worden geacht een aanhangsel te zijn van de groep kleine zelfstandigen.

Indien inderdaad de beide genoemde groepen onder de verplichte verzekering worden gebracht (waarvoor een wet nodig is) en hetzelfde gebeurt met enkele andere groepen en groepjes (bijv. de zeevarenden, waaraan ook wordt gedacht), indien daarnaast nog een regeling zou worden getroffen, waardoor de ambtenaren uit de vrijwillige verzekering zouden verdwijnen — in de vakverenigingen van ambtenaren leven bezwaren tegen het brengen van de ambtenaren onder de thans bestaande verplichte verzekering; men denkt aan een afzonderlijke regeling voor de ambtenaren, in de geest van de thans reeds bestaande regeling voor het politiepersoneel — dan zouden er evenwel nog ruim 1½ miljoen vrijwillig-verzekerden overblijven, waaronder zeer velen met kleine inkomens. Tot deze overblijvende groep zou zelfs nog een aantal ouden van dagen behoren, nl. die, welke geen verzekeringsrenten of nooduitkering ontvangen, doch bijv. van een pensioentje of van de rente van een kapitaalje leven.

Indien voor de overblijvende vrijwillig-verzekerden met kleine inkomens geen oplossing in de zin van een lagere premie, met toeslag van Rijk of gemeente, is te vinden, is het te vrezen dat zij uit de ziekenfondsen zullen verdwijnen, tot schade van de volksgezondheid, tot schade ook

van het moreel der bevolking. Immers, in plaats van de eigen zorg, door middel van verzekering, treedt dan de armenzorg.

Standpunt der ziekenfondsen.

In een demonstratief congres, gehouden op 22 Juli jl. te 's-Gravenhage, heeft de heer C. J. van Lienden, voorzitter van de Centrale Bond van Ziekenfondsen, nogmaals uitvoerig uiteengezet, op welke wijze men in de kringen der ziekenfondsen meent, dat het probleem der vrijwillige verzekering moet worden opgelost. Hierbij moet worden opgemerkt, dat de heer Van Lienden hier niet sprak namens alle bestaande organisaties van ziekenfondsen, maar namens drie daarvan, welke echter tezamen ongeveer 75 pCt van de verzekerden omvatten.

Kort samengevat komt het project der ziekenfondsen hierop neer: samensmelting van verplichte en vrijwillige verzekering tot één verzekering, met betaling van een matige premie door alle verzekerden aan huis (dus afschaffing van de premie-inhouding door de werkgevers en van het couponsysteem); indirecte sancties tegen hen, die nalaten zich bij een ziekenfonds aan te sluiten (consequente toepassing van het verhaalsrecht ingevolge de Armenwet voor kosten van medische verzorging, door de gemeenten betaald voor hen, die geen lid van een ziekenfonds zijn; recht op ziekgeld gebonden aan lidmaatschap van een ziekenfonds); behoud van de bijdrage der werkgevers in de kosten der ziekenfondsen (het Rijk en andere overheidslichamen voor hun personeel onder de werkgevers begrepen); invoering van een bijdrage van het Rijk ter aanvulling van de premie, betaald door degenen, voor wie de werkgeversbijdrage niet geacht zou kunnen worden bestemd te zijn (met name de zelfstandigen en een deel van de ouden van dagen).

Het aantrekkelijke van dit plan ligt in de eerste plaats in zijn eenvoud. Het beantwoordt ook in belangrijke mate aan het medische en sociale ideaal, dat iedereen, ongeacht zijn maatschappelijke positie, recht op volledige medische verzorging moet hebben.

Voor de gehuwde arbeiders uit de lagere loongroepen zou de premie echter hoger worden dan zij thans is, althans indien de premie voor alle verzekerden gelijk zou zijn, zoals nu bij de vrijwillige verzekering het geval is. Arbeiders met relatief hoge lonen daarentegen zouden vermoedelijk minder betalen dan bij de huidige regeling. De ongehuwde arbeiders, die in de verplichte verzekering evenveel betalen als gehuwde arbeiders met gelijke lonen, zouden bij het stelsel, dat thans voor de vrijwillige verzekering geldt, belangrijk voordeel hebben. (Volgens dat stelsel betaalt nl. een echtpaar tweemaal zoveel premie als een ongehuwd persoon).

Het project staat of valt uiteraard met de mogelijkheid of onmogelijkheid van een aanzienlijke jaarlijkse bijdrage uit 's Rijks kas ten bate van de ziekenfondsen. Hoe groot dit bedrag zou moeten zijn, is in de eerste plaats afhankelijk van de hoogte der premie, welke van de verzekerden zou worden geheven, voorts van verschillende andere omstandigheden, met name het kostenbedrag per ziel in de komende jaren, het totale aantal verzekerden na afschaffing van de thans bestaande verplichte verzekering, alsmede de verhouding tussen het aantal verzekerden met een medebetalende werkgever en het aantal verzekerden zonder zulk een werkgever. (Deze verhouding zou namelijk vermoedelijk tevens de verhouding tussen werkgeversbijdrage en Rijksbijdrage moeten bepalen). Het is echter wel te verwachten, dat het Rijk tussen de f 20 en f 30 miljoen per jaar zou moeten forneren. Een bijkomende moeilijkheid is, dat bij een uniforme premie de Rijksbijdrage evenzeer ten goede komt aan de relatief beter-gesitueerde als aan de weinig-draagkrachtige verzekerden. Het is denkbaar, dat men door een gedifferentieerd tarief (een aantal premieclassen) de Rijksbijdrage geheel of althans voor het grootste deel ten goede doet komen aan de weinig-draagkrachtigen; een dergelijke regeling zou echter niet een-

voudig zijn, omdat de inkomens der zelfstandigen moeilijk te controleren zijn en er uiteraard altijd een sterke drang in de richting van de laagste premieklasse zal bestaan. Niettemin is een nader onderzoek inzake de mogelijkheid van een gedifferentieerd tarief stellig gewenst.

Uit het bovenstaande blijkt wel duidelijk, dat het probleem van de vrijwillige verzekering ook in de komende tijd nog heel wat hoofdbreken zal kosten.

- Amsterdam.

J. DE WIT.

DE WERELDOMROEP.

Inleiding.

Een Nederlandse radio-omroep, die in ons land betrekkelijk weinig bekendheid geniet, is de Wereldomroep; zijn officiële naam is „Radio Nederland Wereldomroep”. De Wereldomroep werd kort na de bevrijding opgericht. Blijkens de statuten is het een stichting, aangegaan voor een tijdvak, eindigende zes maanden na de dag, waarop een wettelijke regeling betreffende het Nederlandse omroepbestel van kracht zal zijn geworden. De stichting heeft ten doel de voorbereiding en verzorging van radioprogramma's in de ruimste zin des woords, bestemd om buiten de landsgrenzen te worden ontvangen, hetzij in de vorm van directe uitzendingen via Nederlandse radio-omroepzenders, hetzij, ten behoeve van latere uitzending binnen of buiten de landsgrenzen, vastgelegd met behulp van een technisch procédé. De stichting wordt geleid door een bestuur van ten minste vijf en ten hoogste negen leden, die door de Minister, met de zorg voor de zaken van de radio belast, worden benoemd en ontslagen. Deze Minister benoemt tevens een programmaraad, die toezicht houdt op de programma's. In deze programmaraad bevinden zich vier vertegenwoordigers van departementen, namelijk Buitenlandse Zaken, Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, Uniezaken en Overzeese Rijksdelen, Economische Zaken. De geldmiddelen van de stichting worden o.a. gevormd door een bijdrage uit de retributies voor het gebruik van radio-ontvangstinrichtingen, de luisterbijdrage. Uit bovenstaande samenvatting uit de statuten blijkt, dat de stichtingsvorm niet als blijvend is gezien; het toekomstige radio-bestel, waaraan thans op het betrokken departement wordt gewerkt, zal beslissen over de wijze waarop en de vorm waarin de Wereldomroep zijn werk zal kunnen voortzetten.

Projectie van Nederland.

Indien men de taak van de Wereldomroep wat uitvoeriger wil omschrijven dan in de statuten geschiedt, dan zou men kunnen zeggen, dat hij een dubbel doel voor ogen heeft. In de eerste plaats het „projecteren” van Nederland in het buitenland, d.w.z. in die landen, die in economisch, politiek of cultureel opzicht voor Nederland van belang zijn, dus via de kortegolf laten horen wat Nederland te vertellen heeft, welke positie het bekleedt in de wereld, politiek, economisch en cultureel, teneinde op die wijze belangstelling voor Nederland te wekken of aan te wakkeren. In de tweede plaats wil de Wereldomroep de band vormen tussen het moederland en de land-, unie- en rijks-genoten, die, hetzij in gemeenschapsverband, hetzij geïsoleerd, buiten de landsgrenzen vertoeven. De Wereldomroep richt zich derhalve tot de Nederlanders in Indonesië en in de West, tot de zeevaardenden, tot de Nederlanders, die in Afrika, Amerika, Canada, of waar ook ter wereld, verblijven.

Heeft deze tweede doelstelling tot belangrijk gevolg, dat Nederlanders en Nederlands-sprekenden via de kortegolf van dag tot dag met ons land in contact blijven en kunnen weten wat daar gebeurt, de eerste beoogt te zorgen, dat de naam Nederland op veler lippen komt en in veler gedachten blijft. Daarbij wordt de gerechtvaardigde ver-

wachting gekoesterd, dat die belangstelling voor Nederland zich te eniger tijd in daden zal uiten; onder de huidige omstandigheden streeft men er dus naar een bijdrage te leveren tot de vergroting van Nederlands export, het toerisme naar Nederland te vergroten en in het algemeen om het Nederlandse product, in de ruimste zin van het woord genomen, in het buitenland bekend te maken.

Men kan de beide doelstellingen niet geheel van elkaar scheiden, want ook het onderhouden van de band tussen moederland en buiten de grenzen vertoevende Nederlands-sprekenden komt op enigerlei wijze aan Nederland ten goede; groepen Nederlanders-van-origine, die naar Canada of Australië zijn geëmigreerd, kunnen propagandisten voor het land hunner herkomst worden in hun nieuwe vaderland, mits zij op de hoogte blijven van Nederlands prestaties.

De Wereldomroep vervult zijn taak door middel van verschillende diensten, die binnen het geheel een eigen afbakening hebben; de radio-uitzendingen naar het buitenland dragen een in hoge mate specialistisch karakter, zowel wat de vorm als wat de inhoud betreft. Met vorm wordt hier niet alleen bedoeld de typische radio-vorm; deze is ook van groot belang, want uitzenden op de korte golf stelt zijn eigen eisen. Maar er is ook een aparte vorm nodig, omdat men zich richt tot het buitenland; bij deze soort uitzendingen moet namelijk voortdurend bedacht worden, dat de aandacht eerst gewekt moet worden en daarna vastgehouden. De vorm moet derhalve in hoge mate aantrekkelijk zijn en telkens aangepast worden aan de vermoedelijke verlangens van het land, tot hetwelk men zich richt. Die verlangens zijn van land tot land verschillend. Programma's, die bijv. voor Zuid-Amerika aantrekkelijk zijn, zullen het niet wezen voor Pakistan, en de wijze, waarop getracht wordt Australië te boeien is anders dan die, welke de Indonesiër tot luisteren brengt. Telkens moet dus de vraag gesteld en beantwoord worden: hoe kan deze of gene uitzending, hetzij die muziek bevat of gesproken woord, zodanig worden samengesteld, dat zij de beoogde luisteraars zal interesseren.

Dit vereist, dat men de taal, de zeden en gewoonten, de belangstelling van de betrokken volken grondig kent; die kennis is in de regel het meest aanwezig bij hen, die uit deze volken zijn voortgekomen. Uitzendingen in het Spaans geschieden dan ook door Spanjaarden, die in het Arabisch door Arabieren, die voor Amerika door Amerikanen enz. met dien verstande, dat de verantwoordelijkheid berust bij Nederlanders; deze Nederlandse verantwoordelijke instanties kennen taal, zeden en gewoonten en behoeften voldoende om te kunnen beoordelen, of het uitgezondene beantwoordt aan de eisen, die er van Nederlands standpunt aan gesteld moeten worden. De luisteraars worden evenwel in de regel aangesproken door personen van hun eigen landaard.

In overeenstemming met deze grondbeginselen is de Wereldomroep verdeeld in een Nederlandse dienst, die de uitzendingen in de Nederlandse taal behartigt, in een Oosterse dienst, die zorgt voor de uitzendingen in het Indonesisch, Arabisch, Hindoestaans en Engels voor de Oosterse landen, een internationale dienst, die de uitzendingen in het Engels, het Spaans en het Zuidafrikaans onder zijn hoede heeft en tenslotte twee diensten, die men centrale hulpdiensten zou kunnen noemen: de technische dienst en de nieuwsdienst.

De kern van de projectie bestaat uit de aard der zaak in het geven van voorlichting over Nederland in de uitgebreidste zin van het woord. Men kan het begrip voorlichting beperken en dan omvat het nieuws, toespraken, reportages, interviews en actuele klankbeelden. Aan deze vorm van projectie van Nederland wordt dan ook grote aandacht besteed. Doch men kan het buitenland via de kortegolf niet onafgebroken blijven voorlichten; die voorlichting moet afgewisseld worden, met muziek, met amusement e.d. Bij de uitzendingen naar het buitenland wordt er evenwel naar gestreefd die omlijsting van de

voorlichtende programmadelen zo te kiezen, dat zij ook weer het beoogde doel, namelijk het ter kennis brengen van Nederlandse prestaties, ondersteunt. Dit gebeurt bijv. door het buitenland op de hoogte te stellen van hetgeen Nederlandse kunstenaars scheppen en in het algemeen het te laten zien, wat de Nederlandse cultuur te bieden heeft.

De Wereldomroep bestrijkt een groot deel van de wereld met zijn uitzendingen, zij het ook, dat dit gebeuren moet met een te gering aantal zenders, die bovendien merendeels zwak zijn. De Wereldomroep kan uitzenden over een nieuwe 40 kW zender, een 20 jaar oude zender van 35 kW, een zender van 15 kW, die slechts op één golf lengte en dan nog maar gedurende een beperkt aantal uren per dag gebruikt kan worden, en tenslotte een noodzendertje van 5 kW. Engeland en de Verenigde Staten hebben tientallen zenders van 50 en 100 kW, maar ook landen als Zwitserland en Noorwegen zijn er in dit opzicht beter aan toe dan Nederland. Opmerkelijk is, dat terstond na de soevereiniteitsoverdracht de „Voice of America” is begonnen met dagelijkse uitzendingen in de bahasa Indonesia en dat voor dit ene programma elf zenders tegelijk werden ingeschakeld.

Niettemin zijn er weinig landen ter wereld, waar men niet, hetzij geregeld en in groten getale, of incidenteel, naar de Nederlandse Wereldomroep luistert. De Wereldomroep ontvangt omvangrijke aantallen luisteraarsbrieven, waaruit blijkt, dat de stem van Nederland gretig beluisterd wordt. Hoe veel doeltreffender zou de projectie van Nederland in het buitenland zijn, indien het zenderpark op de hoogte van de tijd was.

De uitzendingen.

Aan het eind van 1949 besloegen de uitzendingen van Radio Nederland Wereldomroep in totaal ongeveer 112 uur per week (op 31 December 1948 99½ uur). Voor een goed begrip van de betekenis dezer cijfers diene, dat de binnenlandse zenders Hilversum I en II elk ongeveer 118 uur per week uitzenden. In 1949 werd in totaal 5.357 uur uitgezonden en wel door de Nederlandse dienst 3.081 uur, door de Internationale Dienst inclusief het zgn. „Happy Station programma”, 1.928 uur en door de Oosterse dienst 348 uur. De cijfers van de Nederlandse en de internationale dienst zijn, vergeleken met die van de Oosterse dienst, opvallend hoog, hetgeen is toe te schrijven aan het feit, dat de laatste geen herhaling van programma's kent; die van de Nederlandse dienst bijv. worden in ongeveer gelijke vorm elke dag naar drie windstreken uitgezonden.

De inhoud van de uitzendingen bestaat voor een belangrijk deel uit exact nieuws, hetzij in de vorm van nieuwsbulletins, hetzij in die van gesproken woord uitzendingen (lezingen e.d.). Voor de uitzendingen in het Nederlands bedroeg het percentage in 1949 van nieuws en gesproken woord naar Indonesië 29,1, naar Afrika 28,5 en naar de West 34,1.

Voor de uitzendingen in vreemde talen zijn deze percentages belangrijk hoger en wel gemiddeld 62 pCt voor elk van de drie richtingen, waarheen in het Engels uitgezonden wordt, nl. het Verre Oosten, Europa-Afrika, en Amerika-Canada; in het Spaans werd 54,8 pCt aan nieuws en gesproken woord uitgezonden naar Zuid-Amerika en 89,2 pCt naar midden-Amerika. De percentages nieuws en gesproken woord, die naar Indonesië (in het Indonesisch), Voor-Indië en de Arabische landen werden uitgezonden, bedroegen in 1949 gemiddeld 77. Dat in het Nederlands minder nieuws uitgaat dan in vreemde talen vindt zijn oorzaak hierin, dat Nederlanders buiten de landsgrenzen voor de radio-band met het moederland geheel op de Wereldomroep zijn aangewezen, maar van dit moederland een compleet programma verwachten, met een dosis amusement, met een sportrubriek, met godsdienstige uitzendingen, etc. De Nederlandse dienst beweegt zich derhalve

op alle gebieden, opdat de luisteraars een zo volledig mogelijk beeld krijgen van wat er in het land hunner herkomst gebeurt. Voor de Nederlander is de Wereldomroep de stem uit het vaderland; voor de buitenlander is de Wereldomroep een stem uit Nederland.

De Nederlanders konden in 1949 luisteren naar alle gebeurtenissen, die met het Koninklijk Huis in verband stonden, naar het verloop van de Ronde Tafel Conferentie, naar de soevereiniteitsoverdracht, buitenlandse overzichten, overzichten van het werk van de Verenigde Naties, financieel-economische overzichten, naar de rede van Minister Lieftinck over de devaluatie, naar uitzendingen over de Marshall-hulp, over de Nederlandse industrie, naar speciale Benelux-programma's, naar lezingen van Mr Dr A. A. van Rhijn over sociaal-economische onderwerpen. Zij werden via nieuwsbulletins op de hoogte gehouden van hetgeen er in Nederland en Indonesië gebeurde, van het wereldnieuws, en van hetgeen de dagbladen schreven over onderwerpen van politieke, economische en andere aard. De nieuwsuitzendingen zijn zo ingericht, dat wie er geregeld naar luistert in grote lijnen weet wat er in Nederland gebeurt en wat de dagbladen en tijdschriften er over zeggen.

Het ooggetuige-verslag neemt in de radio een belangrijke plaats in. Gedurende 1949 werden dan ook door de Wereldomroep 578 reportages gemaakt, ten behoeve waarvan 65.000 kilometer werd afgelegd door de lijn- en reportageafdeling. Ten behoeve van Suriname en de Nederlandse Antillen werd elke dag gedurende 20 minuten een afzonderlijke rubriek ingelast, waarin onderwerpen aan de orde kwamen, die vooral de luisteraars daar belang konden inboezemen.

De uitzendingen in Engels en Spaans, die vóór meer dan de helft uit nieuws en voorlichting bestaan, en waarbij de muziek als, omlijsting fungeert, geven een zo veelzijdig mogelijk beeld van wat er in Nederland te koop is, letterlijk en figuurlijk. De nieuwsbulletins zijn enerzijds aangepast aan hetgeen de luisteraars het meest kan interesseren, indien zij iets over Nederland begeren te weten, en anderzijds, wat zij moeten weten, willen zij überhaupt iets over Nederland kunnen weten. Het is duidelijk, dat men een buitenlander niet als het ware in het wilde weg over ons land kan gaan informeren; er zijn onderwerpen, die zo ver van hun gedachtenwereld af staan, dat zij niet aanslaan. Het komt er dus op aan een goede vermenging te vinden van nieuws, dat boeit omdat het tot een vergelijking noopt, met nieuws, dat van Nederlands standpunt uit nuttig is om gegeven te worden. Voor de Verenigde Staten zal het interessanter zijn om te horen hoe Nederland de Marshall-gelden besteedt en hoe het zijn export stimuleert dan voor Zuid-Amerika. Aan de andere kant heeft Nederlandse folklore weer een bekoorlijk karakter voor de meeste buitenlanders. In het Engels is veel uitgezonden over de landbouw in Nederland, over Nederlandse bedrijven, over de Benelux, het Marshall-plan en over folklore. Ook hier wordt dus getracht, een band te leggen tussen de Engels-sprekende landen en Nederland door hun een beeld te geven, van wat er in Nederland gebeurt, financieel-economisch, sociaal, politiek en cultureel en door telkens buitenlandse gasten te laten spreken over hetgeen zij in Nederland hebben gehoord en gezien.

De uitzendingen in het Spaans verschillen niet essentieel van die in het Engels, met dit voorbehoud, dat zij aangepast worden aan hetgeen de Spaans-sprekende landen kan boeien.

Voor de uitzendingen in het Indonesisch is de verhouding weer anders: het dagelijks nieuws bevatte circa 55 pCt berichten over Nederland, 16 pCt met betrekking tot Indonesië en 29 pCt over het buitenland. De laatste categorie omvatte veel nieuws over de Benelux, het Marshall-plan, de Westeuropese unie en het Atlantisch pact.

Daarbij kwam een groot quantum reportages en toespraken: Er is voorlichting gegeven over Nederlands productie-apparaat, over verkeer, wetenschappen, kunst en cultuur, techniek, vrouwenleven, studentenleven, over Oosterse vraagstukken e.d. De Arabische en Voor-Indische secties van de Oosterse dienst dienen als uitbouw en ondersteuning van de Indonesische afdeling. Men streeft er immers naar Indonesië als Unie-partner te zien tegen de achtergrond van zijn geografisch-politieke en geestelijke bindingen. De bindingen tussen Indonesië en India blijken telkens weer uit de bezoeken, die staatslieden uit beide landen elkaar brengen en uit de gelijksoortige houding, die deze landen jegens gemeenschappelijke problemen innemen. Om de binding met Arabisch-sprekende landen aan te duiden is het voldoende het woord Islam te noemen. Indonesië kan dus niet los gezien worden van deze achtergronden. Vandaar, dat de Oosterse dienst van de Wereldomroep in het algemeen ook wil zijn een instrument, met behulp waarvan Nederlands stem doordringt tot gebieden, waar velen nauwelijks de naam van ons land met zijn beroemd oriëntalistisch centrum kennen. Zo is te verklaren, waarom in het Arabisch uitzendingen geschieden, waarin zowel in het nieuws als in de toespraken Indonesië op de voorgrond treedt. Voor uitzendingen naar Voor-Indië wordt Engels gebruikt, dat immers in India voor de komende 15 jaar nog de voertaal is, maar ook Hindoestaans; Urdu en Tamil staan nog op het programma. Ook hier wordt veel aandacht besteed aan hetgeen in de Oosterse landen geschiedt, omdat Nederland daar door zijn Unie-partner zo nauw bij betrokken is.

Bij dit alles kan de vraag rijzen, of het zin heeft, dat Nederland radio-uitzendingen verzorgt naar landen, waar de belangstelling voor ons land vermoedelijk niet al te groot is, of waar men, zoals in Arabië, over weinig ontvangers beschikt, zodat slechts een klein aantal mensen kan luisteren. Bij radio-uitzendingen als die van de Wereldomroep — en dat geldt niet alleen voor Oosterse landen, maar evenzêver voor andere, waar de naam Nederland wel bekend is en het aantal radio-ontvangers groot — gaat het er niet alleen om de gewone luisteraar te bereiken. Het is ook, en vaak van nog meer belang, dat men de beroepsluisteraars onder zijn gehoor heeft, dat zijn o.a. de officiële luisterdiensten van regeringen, van pers-agentschappen, van dagbladen en van radio-omroepen. Worden Nederlandse berichten en beschouwingen door deze diensten opgevangen, dan kunnen ze honderdvoudig of duizendvoudig worden verspreid. De ervaring leert, dat dit ook herhaaldelijk gebeurt. Via de genoemde instanties kunnen berichten en informaties over Nederland een heel groot publiek bereiken. Wat geldt voor de ontvangst in technisch meer ontwikkelde landen, geldt mutatis mutandis ook voor die in andere gebieden. Indien een bericht of een beschouwing wordt gemonitord bijv. in Rangoon kan het via die monitor-dienst, bij een dagblad of een officiële instelling, onder de aandacht van het publiek komen. Of als in een plaats in Arabië één man een radiotoestel bezit — en de naam Philips is daar geenszins onbekend — kan hij een groep vrienden en kennissen om zich heen verzamelen om te luisteren naar wat Nederland in de inheemse taal heeft te vertellen. De bewijzen zijn er, dat dit herhaaldelijk gebeurt.

Transcripties.

Deze overwegingen, namelijk dat het er om gaat op de meest uiteenlopende wijzen de luisteraars te bereiken en in zo groot mogelijke getale, hebben de Wereldomroep er toe gebracht een nog andere methode te gaan toepassen. Uitzendingen in de landstaal zijn uitstekend, doch men bereikt er alleen die luisteraars mee, die op Hilversum willen afstemmen. Willen zij dat niet, dan is de uitzending hun voorbijgegaan. Er zijn mogelijkheden, om informatie over Nederland te geven op een zodanige wijze, dat de

radio-luisteraars die over hun eigen binnenlandse omroepstations te horen krijgen. Deze mogelijkheden bestaan in zgn. „transcripties”, dat zijn programma's, die in Nederland worden samengesteld, op grammofoonplaten of geluidsbanden worden vastgelegd en dan aan buitenlandse stations worden aangeboden ten gebruike in hun eigen uitzendingen. Worden deze transcripties uitgezonden, dan heeft men kans op een nog groter gehoor dan via de korte golfzenders.

Dit arbeidsveld van de Wereldomroep wordt steeds uitgebreider. In 1947 en 1948 werden series van elk 39 programma's, getiteld „Holland calling” en „Holland today and tomorrow” naar de Verenigde Staten gezonden. In het vorige jaar werd een serie landbouwpraatjes eerst door 80 en daarna door bijna 200 andere stations uitgezonden. Voorts werden in 1949 programma's vervaardigd voor de Verenigde Staten over de tulpenvelden, over „Holland makes it”, over het leven van de Nederlandse boerin voor een „rural network”, over de klokken, die in Nederland werden gegoten voor een kerk te New York.

Behalve aan de Verenigde Staten werden transcriptieprogramma's geleverd aan Canada, aan Australië, o.a. over de landbouw in Nederland en de landbouwcoöperaties, naar Nieuw-Zeeland, naar Zuid-Afrika, naar Frankrijk, Zwitserland, Zuid-Amerika, naar Polen over de overdracht van vijf te Rotterdam gebouwde Poolse schepen enz. In totaal heeft de Wereldomroep sedert medio 1947 ruim 28.000 Nederlandse programma's geplaatst in 37 verschillende landen. Er zijn tot dusver transcripties vervaardigd in het Engels, Frans, Spaans, Duits, Indonesisch, Afrikaans, Noors, Zweeds, Portugees, Pools en Nederlands. Ter vergelijking diene, dat de Franse radio begin 1950 50.000 transcriptie-programma's in het buitenland had geplaatst.

De arbeid, die Radio Nederland Wereldomroep in ruim vier jaar tijds heeft verricht, is zeer omvangrijk en veelzijdig. De, thans niet meer in gebruik zijnde, roepletters van de Wereldomroep, PCJ, zijn in vele landen synoniem geworden met Nederland. Naar PCJ hebben vele duizenden Nederlanders in Indonesië geluisterd; de radio-uitzendingen van de Wereldomroep waren voor hen dikwijls de enige band met het vaderland. Naar de Wereldomroep luisteren nog elke dag duizenden Nederlanders in alle landen, waarheen landgenoten zijn uitgezwermd. Naar de Wereldomroep luisteren ook elke dag duizenden buitenlanders, in de meest onwaarschijnlijke oorden van de wereld. De baten, die dit voor Nederland, economisch en cultureel, afwerpt, zijn niet te ramen. Dat die baten groot zijn lijkt onbetwistbaar. Indien Radio Nederland Wereldomroep in staat wordt gesteld zijn werkzaamheid uit te breiden en te verdiepen, zal ons land daarbij op velerlei manieren gediend zijn.

Amsterdam.

J. B. Th. SPAAN.

BOEKBESPREKING.

Hoofdpijnen der toegepaste organisatie, door Ir Ernst Hijmans en Dra-Eva Hijmans. N.V. Uitgevers-Maatschappij Æ. Kluwers, Deventer—Batavia.

In dit boek, dat bestemd is voor hen, die leiding geven in het bedrijf, accountants en studerende, geeft Ir Hijmans, geassisteerd door zijn dochter, een zelfstandige behandeling van de leer der toegepaste organisatie. Nieuw is dit boek, omdat in afwijking van het bekende (bijv. „Industrial Organisation” van Kimball) de organisatie afgeleid wordt van het bedrijf uit als een gemeenschap van werkende mensen. Ir Hijmans stelt voorop, dat de fabrikant in de huidige technische ontwikkeling steeds minder fabricage-technicus wordt en dat daardoor in diens taak meer en meer het leiderschap over grote groepen samenwerkende mensen naar voren komt.

„Men begint te beseffen, dat dit leiderschap de verant-

woordelijkheid voor het welzijn en de arbeidsvreugde van die mensen inhoudt, en dat hier naast goede wil een belangrijke mate van kunnen onmisbaar is". Ir Hijmans zegt terecht, dat tot dit kunnen de bekwaamheid tot organiseren de sleutel is.

Men beseffe het verschil in uitgangspunt en hoe belangrijk het is, dat wij in Nederland beschikken over een boek, dat de organisatieleer van de gemeenschap van werkende mensen uit benadert. „Uit de doelstelling dezer gemeenschap en uit het denken en voelen van de mensen, die haar vormen, volgen vanzelf de eisen, die aan de organisatie moeten worden gesteld". Organiseren is niet een strikt economische eis, opgekomen in een periode, dat beheersing van de technische productiewijze noodzakelijk werd. Ook in de fase van de industriële ontwikkeling, die wij de sociaal-psychologische kunnen noemen en waarin wij ons thans bevinden, vormt de kennis van de organisatie methoden het juiste middel grote groepen van mensen te leiden, tot samenwerking te brengen en hun voldoening in het werk te verschaffen. Het is goed, dat het uitgangspunt van Ir Hijmans zo gesteld is, omdat nog al te zeer organisatie en efficiency uitsluitend economisch geïnterpreteerd worden.

In het eerste deel wordt al dadelijk het wezen der organisatie en haar sociale betekenis belicht. Organiseren wordt daarin gedefinieerd als het zodanig inrichten van de arbeid in een groep samenwerkende mensen, dat het bedrijfsdoel (dat niet nader aangeduid wordt) zo volledig mogelijk vervuld wordt, met een minimum aan inspanning en de hoogst mogelijke bevrediging voor alle werkenden. De schrijvers menen, dat in de loop van de vorige eeuw spanningen tussèn bedrijfsleiding en personeel, ook tussen technische leiding en bezitters van de aandelen zijn ontstaan. Deze spanningen verminderen thans als gevolg van structuurwijzigingen. Het is, volgens Ir Hijmans, de taak van de organisatie dit proces te versnellen door van de productiegroep een werkelijke gemeenschap van samenwerkende mensen te maken.

Het is verleidelijk nog even stil te staan bij deze principiële opvattingen van de schrijvers. Wanneer deze doelstelling voorop staat, „komt het streven naar doelmatige organisatie los te staan van het winstmotief van de kapitalistische productie. In iedere sociale vorm van voortbrenging is organisatie nodig". De schrijvers geven als het „hoge sociale doel van iedere bedrijfsleiding" aan: „een groep levende mensen voor te gaan en te bezielen voor concrete dienst aan de gemeenschap".

De schrijvers komen aan het eind van het eerste deel tot de slotsom, dat de bedrijfsorganisatie van de mens uit gezien dezelfde factoren omvat, die bij een meer technische en stoffelijke beschouwingswijze naar voren komen. „De van de mens uitgaande opvatting bevredigt (echter) meer, omdat zij direct terugwijst naar het wezenlijke doel van elk bedrijf: het groeperen van harmonisch verbonden mensen als dienende eenheid in de samenleving".

Hoe is nu dit uitgangspunt en deze instelling van de schrijvers verder in het boek uitgewerkt?

Het tweede deel behandelt de bestuurstechniek van het bedrijf. In een tiental hoofdstukken wordt deze techniek nader uitgewerkt en met voorbeelden van een levensmiddelenbedrijf toegelicht. Duidelijk worden onderscheiden orgaan, functie en taak, waarna het samengaan van eenheid van bevel (gezagshierarchie) met functioneel beheer in de vorm van de „staf" behandeld wordt. In de moderne samenleving moeten de „bevelvoeringsgrenzen" worden overschreden om de „functionele" bekwaamheid tot haar recht te doen komen. De hiertoe noodzakelijke overbrugging moet in de organisatie worden opgenomen. Verplichte kennisgeving, verplichte raadpleging en mondeling overleg zijn drie vormen van zulk een overbrugging.

Het derde deel behandelt de onderkenning van het bedrijfstype en de benodigde ontwikkeling der bedrijfsfuncties volgens elk type. Er bestaat immers der algemeen

systeem van organisatie; elk bedrijf, elke situatie vraagt weer een eigen oplossing. Daartoe is de eerste stap een indeling in grondtypen. Er zijn vele factoren, die dit type bepalen, o.a. de aard van de markt, het ritme van de voortbrenging, het overwègen van de loonkosten of installatiekosten in de voortbrenging, de enkelvoudigheid of samengesteldheid van het product, het aantal bewerkingen enz. Bij bepaalde typen valt het accent op het commerciële gedeelte, bij andere is de techniek, zich uitend in research, bedrijfsinrichting en installatie, weer belangrijker, bij andere typen vraagt de organisatie of het bedrijfsbeheer weer allereerst de aandacht. In een uitvoerig overzicht is schematisch het belang der verschillende organisatievraagstukken voor elk type aangegeven. Men kan zeggen, dat Ir Hijmans hiermede een belangrijk werk heeft gedaan. Ieder, die een bedrijf leidt, zal goed doen zich van dit schema rekeenschap te geven en zijn „eigen" bedrijf hierin een plaats te geven. Het verduidelijkt het inzicht in wat „zijn" bedrijf allereerst nodig heeft (zie het laatste deel „Bedrijfsdiagnose").

Het vierde deel gaat, na de eerste drie van beschouwer aard, meer op de concrete problemen in en behandelt: „De omzetting van leveringsprogramma's en bestellingen van afnemers in opdrachten aan de Bedrijfsorganen". In dit verband wordt de invloed van de verkooppolitiek op de interne organisatie van het bedrijf, de omzetting van afnemersorders in fabrieksopdrachten en het technisch bureau vervaardiging behandeld.

In dit zelfde deel wordt als hoofdstuk V behandeld: „Taakstelling en Arbeidsstudie". Wanneer ik mij over dit onderdeel een opmerking veroorloof, dan is het om op het onjuiste van de naam van dit hoofdstuk te wijzen. Taakstelling gaat niet aan de arbeidsstudie vooraf, integendeel. De titel zou dan ook moeten luiden: Arbeidsstudie en Taakstelling, omdat aan de taakstelling een grondige arbeidsstudie vooraf dient te gaan. Als zodanig is de taakstelling het sluitstuk van de arbeidsstudie met de daaruit voortvloeiende methodische en organisatorische verbeteringen, welke waarheid ook door de schrijvers naar voren wordt gebracht.

Taakmeting als grondslag voor taakstelling wordt door de schrijvers als van betrekkelijk belang geacht. Taakmeting, wordt nl. als een „overgangsstadium" gezien in gevallen, waarin de aard van materiaal of de schaal van productie mechanisatie belet. Waar de graad van nauwkeurigheid inderdaad nog wel eens te wensen overlaat, zal men zich dus voorlopig wel met dit „overgangsstadium" dienen te behelpen, dat overigens weleens van lange duur zou kunnen blijken te zijn.

Deze taakmeting dient o.i. ook daarom doorgevoerd te worden, omdat zij behalve als grondslag voor de beloning belangrijke diensten bewijst bij de kostprijsberekening en bij de planning der werkzaamheden. Dit gezichtspunt treft men niet aan. Men mist eveneens een behandeling van de middelen om de graad van nauwkeurigheid der taakmeting te verhogen, met name de temposchatting of de schatting van vaardigheid en inspanning. Evenmin is de jongste ontwikkeling van de Methods-Time-Measurement (M.T.M.) genoemd. Weliswaar hebben de schrijvers in de inleiding tot hun boek verklaard, dat de behandeling van de onderwerpen der verschillende hoofdstukken ongelijk van diepte is, maar dat kan en mag toch geen beletsel zijn de hoofdzaken van de onderwerpen, hoe kort dan ook, te noemen.

In dit deel is verder plaats ingeruimd voor de behandeling van de organisatie van de inkoop, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen:

- a. de inkoop van de hoofdmaterialen;
- b. het uitbesteden van werk;
- c. het aanschaffen van belangrijke installaties;
- d. de inkoop van de hulpmaterialen en de materialen bestemd voor de hulpdiensten.

Verder staan de schrijvers uitvoerig stil bij het in hoofd-

stuk VII behandelde: plannen en planborden. „Coördinatie van handelingen en middelen in de tijd is overal een gebiedende eis geworden”. Het beperken van tijdverlies en andere schade in het bedrijf wordt van de volgende gezichtspunten uit aangevat:

- a. plannen van de menselijke arbeidskracht;
- b. benutting van beschikbare ruimte, machines en transportmiddelen;
- c. beschikbaarheid van grond- en hulpstoffen;
- d. coördinatie van verkoop en productie.

Aan de hand van talrijke voorbeelden, toegelicht met tekeningen en afbeeldingen, in een afzonderlijke bijlage verzameld, wordt dit onderwerp uitgewerkt. Men weet immers Ir Hijmans uit andere publicaties bij uitstek deskundig op dit terrein.

Het verwondert tenslotte niet, dat dit vierde deel met hoofdstuk VIII over voorraadbeheer besloten wordt. Het voorraadbeheer sluit immers nauw aan de planning aan.

Het vijfde deel vormt de dagelijkse leiding van de vervaardiging en men voelt dit vervolg als juist en logisch aan. Het „moderne” probleem van de taak en positie van de baas en van diens opleiding en vorming wordt hier o.a. behandeld, en de tijd- en looncontrole.

In een functioneel georganiseerd bedrijf vervullen de nevendiensten in de vervaardiging een belangrijke rol. Deze vinden in het zesde deel een plaats. Onderhoud van machines en installaties vormt het eerste hoofdstuk van dit deel. Er valt op te merken, dat dit onderhoud niet de enige taak is van de technische bedrijven en dat nieuwbouw en uitbreidingen, veranderingen e.d. in een bedrijf aan de orde van de dag zijn. Dat het gewenst is bij bedrijven van enige omvang, althans in principe, een onderscheid te maken tussen de onderhoudsdienst en de dienst nieuwbouw, treft men in dit boek niet aan, evenmin een aanduiding van de omvang van de eigen werkplaats en de samenwerking van de technische dienst met zgn. toeleveringsbedrijven in de omgeving.

Het beheer, uitgifte en opberging, van gereedschap en hulpmaterialen en intern vervoer vinden een korte, het onderwerp kwaliteitsbeheersing vindt daarentegen een uitvoerige behandeling. Dit is dan ook een zeer actuele aangelegenheid, omdat het welslagen onzer industrialisatie mede bepaald wordt door de beheersing van de kwaliteit der productie.

Het zevende deel houdt zich bezig met de staffunctie personeelszorg, waarvan in het eerste hoofdstuk de „volledige” personeelsafdeling besproken wordt, d.w.z. de verschillende facetten, die men bij het werk van een personeelsafdeling principieel kan onderscheiden, worden in het kort besproken. In de inleiding wijzen de schrijvers er op, dat over dit onderwerp een uitgebreide literatuur bestaat, die noodzakelijkerwijs geraadpleegd dient te worden. Het tweede hoofdstuk van dit deel: „Taakanalyse en werkclassificatie” belicht onvoldoende het zelfstandige karakter, dat de werkclassificatie kan verkrijgen met betrekking tot haar toepassing als taakanalyse. Daardoor werkt het verwarrend, dat in de paragraaf: „De techniek van de taakanalyse” de genormaliseerde methode van werkclassificatie wordt beschreven.

In hoofdstuk III van dit deel wordt in het kort de opleiding en scholing van arbeiders genoemd, waarmee dan voornamelijk de zgn. „versnelde” scholing bedoeld wordt.

Hoofdstuk IV betreft de prestatiebeloning en waardering van verdienste („merit rating”). Er zijn hierin belangrijke opmerkingen te lezen, o.a.: „Sedert het begin onzer eeuw wint het inzicht veld, dat tarief en premie hoogstens een beloning kunnen zijn voor het met goede wil verrichten van een door de leiding voorbereide en volkomen onderzochte taak”. De schrijvers menen dan ook, dat men bij de methode van het stukloon van een aantal veronderstellingen uitgaat, die niet langer juist zijn. Zij

zijn de overtuiging toegedaan, dat om de werkers in een bedrijf aan te moedigen als lid van de bedrijfsgemeenschap zoveel in hun vermogen ligt bij te dragen tot de goede gang van zaken van het geheel, één ding allereerst en altijd noodzakelijk is: dat het gehele doen van de werkers getoetst wordt aan volledige maatstaven, zodat een goed beeld verkregen wordt van hun verdienste voor het bedrijf. Dit is „merit rating” of wel „verdiens-te-waardering”.

Het behoeft geen verwondering te wekken, dat in een boek over organisatie, dat uitgaat van het bedrijf als een gemeenschap van werkende mensen, de financiële controle een plaats aan het eind verkrijgt.

Wanneer men nl. zó het bedrijf en de logische lijn van de organisatie geschetst heeft, komt tenslotte onvermijdelijk de vraag over de instandhouding van het bedrijf aan de orde. Daartoe biedt kennis van de juiste kostprijs de onontbeerlijke grondslag, want niet alleen voor verkoop en prijszetting is deze kennis onmisbaar, maar ook is een goed ingerichte kostprijsberekening een onontbeerlijk instrument van de moderne bedrijfscontrole.

De historische ontwikkeling der kostprijsberekening en -boekhouding en de bezwaren van de toeslagmethode behandelen de schrijvers eerst, waarna verdere aandacht wordt geschonken aan de moderne calculatiemethoden op technische grondslagen en aan de bedrijfscontrole aan de hand van het productiebudget.

Het boek eindigt met het negende deel over bedrijfsdiagnose.

Hier vindt men de nodige aanwijzingen, hoe een reorganisatie van een gegeven bestaand bedrijf aan te vatten, zoals vanzelf spreekt uitgaande van het type, waartoe het onderhavige bedrijf behoort.

Overziet men tenslotte dit uit 209 kloeke bladzijden bestaande werk, dan is de slotsom deze, dat wij in Nederland een belangrijk boek rijker zijn geworden, dat treft door vele nieuwe gezichtspunten en dat door zijn gezonde uitgangspunt er stellig toe zal kunnen bijdragen de bedrijven in ons land „gezonder” te maken.

Men mag de schrijvers dankbaar zijn voor hun omvangrijke werk.

Helmond.

J. M. MATTHIJSEN.

AANTEKENING.

WET OP DE HERKAPITALISATIE 1950.

In de Memorie van Toelichting bij bovenstaand wetsonderwerp, dat verleden week bij de Tweede Kamer werd ingediend, wordt vermeld, dat gedurende de werking van de Wet op de Dividend- en Tantiëmebelasting — die, zoals bekend, tot 1939 gold, en die slechts de uitgedeelde en niet de gereserveerde winsten van n.v.'s belaste — vele ondernemingen door winstinhouding hun zuiver vermogen zodanig vergrootten, dat dit het gestorte kapitaal aanzienlijk overtrof (onderkapitalisatie).

De huidige belastingbepalingen maken het voortzetten van een dergelijke politiek onmogelijk (de Memorie zwijgt hierover uiteraard). In de eerste plaats wordt door de thans geldende Vennootschapsbelasting de gehele winst getroffen, inclusief het gereserveerde gedeelte daarvan, en in de tweede plaats bedraagt het belastingpercentage thans bijna het viervoud van vroeger. Uitbreiding van het productie-apparaat en andere factoren nopen daarom thans vele ondernemingen tot het aantrekken van nieuw kapitaal, waaronder ook nieuw aandelenkapitaal.

Aan het doen van een beroep op de emissiemarkt voor het plaatsen van nieuwe aandelen door ondergekapitaliseerde ondernemingen stonden tot dusverre echter praktisch onoverkomelijke hinderpalen in de weg. De emissie-

koers voor dgl. „binnenvetters” moest zéér hoog zijn, wilde zij voor de oude aandeelhouders redelijkerwijze aanvaardbaar zijn. Op de emissiemarkt zijn echter tegenwoordig emissies met koersen van honderden procenten niet meer plaatsbaar.

Herkapitalisatie, d.w.z. het omzetten van reserves in aandelenkapitaal, kan hier een oplossing bieden. Tot dusverre was hieraan echter een tweetal fiscale consequenties verbonden, die prohibitief werkten. De omzetting van reserves in nominaal kapitaal betekent immers het uitreiken van gratis aandelen aan aandeelhouders. Volgens artikel 32 Inkomstenbelasting wordt het nominale bedrag van dergelijke bonusaandelen voor de ontvanger als inkomen beschouwd. De hierover te betalen Inkomstenbelasting hangt af van de groep, waartoe de belastingplichtige behoort en van zijn totale inkomen. Voor middelgrote en grote inkomens varieert het hierover af te dragen belastingpercentage van ongeveer 40 tot 75. In de tweede plaats kan de uitdeling van bonusaandelen door n.v.'s, die onder de wet Dividendbeperking vallen (over het algemeen n.v.'s met een aandelenkapitaal van f 500.000 of meer), aanleiding geven tot de heffing van een Superdividendbelasting, ter hoogte van 50 of 100 pCt van het superdividend bij de uitdelende n.v.

Het ingediende wetsontwerp heeft ten doel aan deze beide bezwaren tegemoet te komen.

De Inkomstenbelasting voor aandeelhouders over de hun uitgereikte bonusaandelen zal niet volgens de gewone belastingtabel worden berekend, doch 20 pCt bedragen. De wet Dividendbeperking 1950 blijft buiten toepassing.

De uitkering in bonusaandelen zal, wil men van deze wet profiteren, vóór 1 Januari 1952 moeten geschieden. Slechts zóveel mag van reserves in aandelenkapitaal worden omgezet, dat er nog ten minste 1/3 van het zuiver vermogen aan reserve overblijft. Het zuiver vermogen wordt bepaald op 1 Januari 1950 of, bij een gebroken boekjaar, bij de aanvang van het boekjaar waartoe 1 Januari 1950 behoort.

De wet zal gelden voor n.v.'s of commanditaire vennootschappen op aandelen, gevestigd in Nederland, de Overzeese Rijksdelen en Indonesië.

Rotterdam.

J. C. BREZET.

EEN STEM UIT HET BEDRIJFSLEVEN.

ENIGE OPMERKINGEN OMTRENT DE ONTWIKKELING VAN HET NEDERLANDSE BEDRIJFSLEVEN.

Als men de financieel-economische beschouwingen, die de laatste tijd in Nederland gepubliceerd worden, geregeld volgt, wordt men getroffen door de ongerustheid over de algemene toestand van ons land, die daarin doorstraalt.

Die ongerustheid vindt haar voedsel o.a. in de cijfers, die periodiek door het Centraal Bureau voor de Statistiek verstrekt worden aangaande verschillende fasen der economische ontwikkeling, en de conclusies, waartoe men aan de hand van deze cijfers meent te moeten komen.

Men betreft dan in zijn beschouwingen de handelsbalans, de productie, de arbeidsproductiviteit, de volledige werkgelegenheid en het nationale inkomen en komt dan tot een somber beeld van de algemene situatie in ons land.

De vraag is nu, of de somberheid van dat beeld gerechtvaardigd is dan wel, of zij gezien moet worden als het resultaat van een enigszins eenzijdige beschouwingwijze door nl. uitsluitend de schaduwzijden, die deze fasen aankleven, naar voren te brengen. De voorzichtigheid, waarmee statistische gegevens behandeld moeten worden, houdt er mij van terug een beslist antwoord op deze vraag te geven; wel acht ik het geoorloofd, ja zelfs gewenst, naast de schaduwzijden ook de lichte kanten naar voren te brengen, opdat het mogelijk zij, ter verdere en juistere bepaling van de richting, waarin zich het economisch leven moet ontwikkelen, een zo volledig mogelijk inzicht te ver-

krijgen in de betekenis der cijfers, die de invloed aangeven van de voornaamste factoren, welke in dat leven thans een rol spelen.

Om te beginnen is er de handelsbalans, die sinds de aanvang van dit jaar een markante achteruitgang vertoont vergeleken bij de resultaten van het vorige jaar. De invoer is aanmerkelijk gestegen, de export echter ten achter gebleven. De grootste achterstand schijnt overwonnen te zijn, maar het dekkingspercentage is nog ten enen male onvoldoende.

Moet uit deze ontwikkeling nu aanstonds de conclusie worden getrokken, zoals men herhaaldelijk leest, dat de klachten over verminderde bedrijvigheid wel juist zullen zijn en het met onze economie de verkeerde kant uitgaat? In tijden van rustige ontwikkeling zonder ingrijpende financieel-economische maatregelen zou dit wellicht juist zijn. Thans is er deze rustige ontwikkeling zowel op nationaal als op internationaal terrein allerminst. In het najaar van 1949 heeft door middel van devaluatie een herordening van de deviezen der onderscheidene met elkaar handeldrijvende landen plaats gehad, waardoor verschillende handelsbalansen in duchtige schommeling zijn geraakt. Ook de Nederlandse is daaraan niet ontkomen.

Het kan echter zijn nut hebben, na te gaan op welke wijze onze handelsbalans uit het evenwicht is geraakt. Daar verschillende grond- en hulpstoffen voor de industrie op dollarbasis moeten worden ingevoerd, is de invoer reeds onmiddellijk na de devaluatie beginnen te stijgen. Neemt men daarbij in aanmerking, dat de industrie over een buffervoorraad beschikt, die moet dienen voor de fabricage van vóór de devaluatie opgenomen orders, dan volgt daaruit, dat de uitvoer tot de eerste maanden van 1950 niet zou stijgen, terwijl daarna geleidelijk in toenemende mate exporten plaatsvinden op basis der sterk verhoogde grondstoffenprijzen, waardoor het exportcijfer langzaam zal oplopen, terwijl de invoeren zich op het verhoogde peil van ná de devaluatie zullen handhaven. Het is niet anders dan alleszins verklaarbaar, dat het dekkingspercentage in de eerste maanden van 1950 is gedaald, dat het zich geleidelijk zal herstellen en dat in redelijkheid verwacht mag worden, dat het in het tweede halfjaar, ceteris paribus, verder zal stijgen. In de ontwikkeling van de in- en uitvoer sinds de devaluatie is deze tendentie waar te nemen.

De indexcijfers, die betrekking hebben op de productie geven reden tot tevredenheid. Er is een geregelde stijging waar te nemen, dat valt niet te ontkennen. Maar men heeft het indexcijfer der arbeidsproductiviteit bij de hand en dan redeneert men: wat baat het als de productie, met 1938 als basis 100, thans op 134 staat voor het eerste kwartaal 1950, als de arbeidsproductiviteit tegenover 1938 niet meer dan 91 bedraagt! Deze vergelijking kan zonder meer maar niet geaccepteerd worden.

In de eerste plaats hebben de indexcijfers van de productie zowel als van de arbeidsproductiviteit slechts betrekking op het industriële areaal; landbouw, verkeer en handel en het ambacht zijn daarbij niet betrokken. Het indexcijfer der arbeidsproductiviteit verkrijgt men, zoals bekend, door het indexcijfer der industriële productie te delen door het indexcijfer der personeelsbezetting in de industrie.

In de pessimistische uitlatingen over de arbeidsproductiviteit klinkt steeds weer door, bedekt of met zoveel woorden, de klacht, dat de arbeidsinspanning per arbeidskracht nog onvoldoende is, een bewering waaraan oppervlakkigheid niet ontzegd kan worden. Immers, het productievolume wordt niet alleen beïnvloed door de arbeidsinspanning doch ook door de kwaliteit der gebruikte grondstoffen en de meer of minder intensieve bezetting der beschikbaar zijnde machines. Het kan niet ontkend worden, dat, in verschillende, takken der nijverheid, de kwaliteit der grondstoffen thans slechter is dan vóór de oorlog. Het machinepark is voor verschillende bedrijven nog zeer be-

perkt, tengevolge van oorlogsvernietiging, er is onvoldoende aanvulling in verband met importmoeilijkheden en lange levertijden, waardoor de ondernemer, om het maximumrendement per machine te behalen, er naar streeft, deze zo zwaar mogelijk te bezetten.

Naarmate de outillage der bedrijven meer aangevuld en uitgebreid wordt, is te verwachten, dat het indexcijfer der arbeidsproductiviteit zijn langzame maar regelmatige stijging verder zal voortzetten.

Ten slotte een opmerking over het nationale inkomen. Ook hierbij ontbreekt het niet aan een zeker pessimisme. Men zegt bijv., dat het nationale inkomen geen maatstaf is voor de productie, doch dat het slechts de somming uitmaakt van alle inkomsten, ongeacht de prestatie, dat vele inkomsten afgeleid inkomen zijn en er onder die afgeleide inkomens weer vele zijn, die verkregen worden zonder dat daar enige nuttige arbeid tegenover staat. Ongetwijfeld juist, maar wie critiek wil oefenen op de samenstelling van het nationale inkomen, moet er rekening mee houden, dat de ontwikkeling der techniek, die steeds ingenieuzer machines voortbrengt met steeds hogere productie, noodzakelijk met zich brengt, dat het aantal van hen, die zich direct met de productie bezig houden, voortdurend afneemt ten aanzien van hen, die daarbij slechts indirect betrokken zijn. Hij zal er voorts mee moeten rekenen, dat de wetenschappelijke bedrijfseconomie en bedrijfsadministratie een groeiend aantal personen eist, dat nodig is om de productie zo hoog mogelijk op te voeren. Hij zal er oog voor moeten hebben, dat de sociale zorg, hetzij die nu van overheidswege of door particuliere organisaties wordt uitgeoefend, een groeiend aantal werkrachten vraagt en dat tenslotte het gehele overheidsapparaat niet zal kunnen functioneren in een moderne maatschappij als zijn organisatie geen gelijke tred houdt met de particuliere organisaties, wat betreft verfijndheid van apparatuur.

Die critiek zal zich dus niet moeten beperken tot het vermelden van het feit, dat het nationale inkomen een somming is van alle inkomsten ongeacht de prestatie maar zij zal moeten aantonen hoeveel en welke onnutte arbeid er in het Nederlandse bedrijfsleven, particulier en bij de Overheid, verricht wordt, opdat naar middelen gezocht kan worden, deze onnutte arbeid zoveel mogelijk te beperken.

Het is niet mijn bedoeling gerechtvaardigde critiek te betwisten. Ik ben, integendeel, van mening, dat er in ons nationaal bestel nog heel wat te verbeteren valt, maar die verbetering kan m.i. slechts bereikt worden als men in zijn critiek de oppervlakkigheid en de algemeenheid vermijdt.

Het zal dan minder nodig zijn de critiek op haar beurt weer te bestrijden, zodat de krachten van hen, wien het welzijn van het bedrijfsleven ter harte gaat, een groter nuttig effect kunnen hebben.

Hollten.

G. VIXSEBOXSE.

INTERNATIONALE NOTITIES.

KOREA EN SUIKER.

De gevechtshandelingen in Korea hebben het in het verschiep liggende suikeroverschot op de wereldmarkt doen omslaan in een tekort, zegt „The Economist” van 5 dezer. De Amerikaanse huisvrouw werd nl. daardoor aangespoord „to buy on a panic scale”. De suikerconsumptie in de Verenigde Staten beliep gedurende het afgelopen jaar 6,7 mln ton en voor 1950 werd oorspronkelijk het verbruik door het U.S. Department of Agriculture op omsteeks hetzelfde niveau geschat. De plotselinge toename van de consumptieve vraag gedurende de afgelopen maand gaf genoemd Ministerie leiding het importquotum te verhogen met 310.000 ton, terwijl later werd besloten tot aankoop van 540.000 ton uit het Cubaanse

overschot. Voorts zijn onderhandelingen aangeknoopt om 225.000 ton uit enige andere gebieden te kopen. De totale Amerikaanse aankopen zullen zodoende 1,1 mln ton meer dan in 1949 bedragen.

Het resultaat van de recente Amerikaanse aankopen was, dat het overschot op de „vrije” markt werd geabsorbeerd en dat de reservévoorraden in exporterende landen tot een zeer laag niveau werden gereduceerd. De Amerikaanse Regering heeft medegedeeld, dat deze aankopen werden gedaan om een voldoende aanbod voor de binnenlandse markt te verzekeren en dat, indien de detailhandel deze extra hoeveelheden niet zou opnemen, zij bereid zal zijn het overschot aan andere landen te verkopen tegen de door haar betaalde prijs.

Hoe de loop der gebeurtenissen ook moge zijn, in ieder geval staat volgens „The Economist” vast, dat de suikermarkt volgend jaar voor moeilijkheden zal komen te staan. Indien de politieke crisis een grotere omvang gaat aannemen, dan zou de vraag onmogelijk kunnen worden bevredigd; blijft echter de Koreaanse kwestie gelocaliseerd en vermindert de dreiging van een algemene oorlog, dan zullen de Amerikaanse aankopen worden verlaagd, omdat de huisvrouwen eerst hun gehamsterde voorraad zullen willen verbruiken. Bovendien wordt verwacht, dat de Cubaanse suikeroogst ca 400.000 ton groter zal zijn dan dit jaar. „If the political situation were to improve, the world might well be faced with a burdensome surplus of sugar”, aldus genoemd blad.

DENEMARKEN EN DE LIBERALISERING VAN DE INVOER.

Sedert de jongste debatten in de Rijksdag is de kwestie van de invoerliberalisering in het brandpunt van de politieke discussies in Denemarken komen te staan. De uiteindelijke deliberaliseringseisen van de socialistische minderheidsregering hebben een dusdanige tegenstand bij de oppositie verwekt, dat de Regering niets anders kon doen dan aftreden. Dit betekent, dat de toekomst van de Deense handelspolitiek zal afhangen van het resultaat der op 5 September a.s. plaatsvindende verkiezingen.

Deze toespitsing van de tegenstellingen op het gebied der economische politiek tussen de Regering en de oppositie is, aldus de „Neue Zürcher Zeitung” van 17 dezer, geenszins een verrassing; reeds in Juli heeft de Minister van Handel laten doorschemeren, dat verscherping der invoerrestricties werd overwogen om aan het toenemende deviezentekort een halt toe te roepen. Een nieuwe oriëntering van de geldpolitiek, waardoor de overtollige koopkracht van de bevolking zou worden geabsorbeerd en het verstoorde evenwicht tussen geld- en goederenstroom zou worden hersteld, was van het begin af aan al niet te verwachten. Uit commentaren van de sociaal-democratische pers en uit verklaringen van ministeriële zijde bleek nl. duidelijk, dat de Deense socialisten ook in de toekomst de gevoerde goedkoop-geldpolitiek wilden voortzetten. Anderzijds moest het de Regering, uit uitspraken van de oppositie, duidelijk zijn, dat de handelspolitieke voorstellen, die een verplaatsing van goederen ter waarde van bijna 900 mln kronen van de „free-list” naar de gecontingenteerde goederenlijst beoogden, op grote tegenstand zouden stuiten. In feite bevond de Regering zich in een dwangpositie. Enerzijds kon zij, indien zij de valutacrisis onder voortgaande invoerliberalisering zou willen overwinnen, haar goedkoop-geldpolitiek niet voortzetten; anderzijds was het toepassen van nieuwe invoerbeperkingen met handhaving van de huidige werkgelegenheids- en sociale politiek in strijd met het besluit der O.E.E.C. en bood het — tezamen met de nieuwe belastingvoorstellen, die bijna uitsluitend de hoge inkomens troffen — een succesvolle uitgangspositie voor de oppositie bij een nieuwe verkiezing.

De recente ontwikkeling in Denemarken levert, aldus de N.Z.Z., een nieuw bewijs voor het feit, dat de door de

Scandinavische landen gevolgdde inflationistische werkgelegenheids- en inkomenspolitiek niet verenigbaar is met de doelstellingen van de liberalisering van de inter-Europese handel. Hoewel men'er niet op behoeft te rekenen, dat de restrictiepolitiek door de te verwachten nieuwe coalitie-Regering zal worden voortgezet, heeft de aftredende Regering in ieder geval een provisorische verscherping der invoerbeporingen tot de vorming van de nieuwe Regering bereikt. Deze verscherping dient om te verhinderen, dat de tijd tot aan de verkiezingen wordt benut om die goederen, welke in 's Ministers voorstel worden genoemd, op grote schaal in te voeren.

Door deze maatregelen zou — volgens de oorspronkelijke plannen van de Regering — tot eind 1951 een vermindering der deviezenuitgaven van ca 300 mln kronen mogelijk worden gemaakt, waarmee, tezamen met crediten in het kader van de E.P.U., het valutakort tot eind 1951 zou kunnen worden gedekt. Tegelijk met de provisorische beperking van de invoer werd de regionale uitbreiding van de Deense „free-list” met betrekking tot enkele landen bekend gemaakt. Na uitvoering dezer maatregelen bereikt de Deense invoerliberalisering thans een percentage van 51,6, hetgeen dus nog ver. bij het verplichte percentage van 60 ten achter blijft.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt.

De ruimte op de geldmarkt bleef ook gedurende de verslagweek gehandhaafd. Uit de weekstaat van De Nederlandse Bank per Maandag 14 Augustus bleek, dat het door de centrale bank in disconto genomen papier geheel was verdwenen, terwijl de voorschotten in rekening courant, welke reeds laag waren, nog eens met f 2 mln t.o.v. de week tevoren waren gedaald. Een terugstroming van bankpapier uit het verkeer naar de banken ter hoogte van f 18 mln vormde hierbij waarschijnlijk één factor.

De verdere verruiming welke in de loop van de week nog plaatsvond, werd gedemonstreerd door de verlaging van de callgeldrente. Zaterdag werd deze nl. tot het minimumpercentage van $\frac{3}{8}$ teruggebracht, op welk niveau het echter voor geldgevers vrij moeilijk was om alle middelen te plaatsen.

Ook de marktdisconto's weerspiegelden de ruimte; November-Februariapapier noteerde $1\frac{3}{8}-1\frac{7}{16}$ pCt, de meeste overige termijnen $1\frac{7}{16}-1\frac{1}{2}$ pCt.

De kapitaalmarkt.

Gedurende de meeste dagen van de verslagweek heerste er op de aandelenmarkt een vaste stemming, speciaal voor internationale fondsen. Zekere invloed werd hierbij uitgeoefend door het bericht — en de voorwetenschap daarvan —, dat een regeling in voorbereiding is, welke het mogelijk zal maken mantels van Nederlandse effecten naar het buitenland over te brengen. Het ligt in de bedoeling aldaar een register aan te leggen, waarin deze stukken dan zullen worden ingeschreven. Op zichzelf heeft deze regeling slechts formele betekenis, nl. dat het bewijs van het eigendomsrecht van de betreffende effecten ook buiten ons land aanwezig is. Voor de internationale fondsen heeft zij echter ook zeker materiële betekenis. Tegenover een dergelijke inschrijving in het register staan in dat geval immers ook bepaalde activa — en de inkomsten daaruit — buiten ons land.

Op grond van soortgelijke motieven, bestaat er de laatste tijd ook groter vraag naar Amerikaanse fondsen, welke aanleiding gaf tot het ontstaan van een agio van sommige Amsterdamse noteringen t.o.v. de New Yorkse koersen.

Gedurende de verslagweek werd een wetsontwerp ingediend, dat, indien wet geworden, het voor besloten n.v.'s

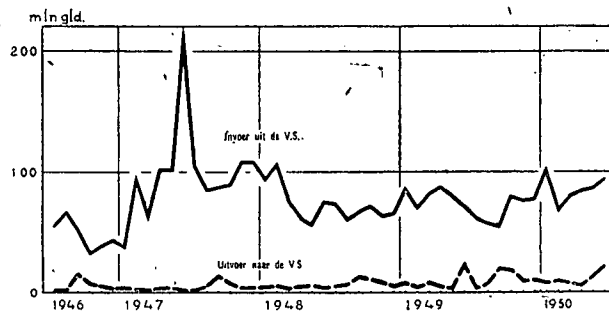
mogelijk zal maken te herkapitaliseren zonder dat dit, zoals tot dusverre het geval was, tot prohibatieve fiscale aderlatingen leidt.

Voor de beurs heeft dit als consequentie, dat weer nieuwe emissies te verwachten zijn, hetgeen, bij het bestaande gebrek aan risicodragend kapitaal, een koersdrukkend effect moet hebben.

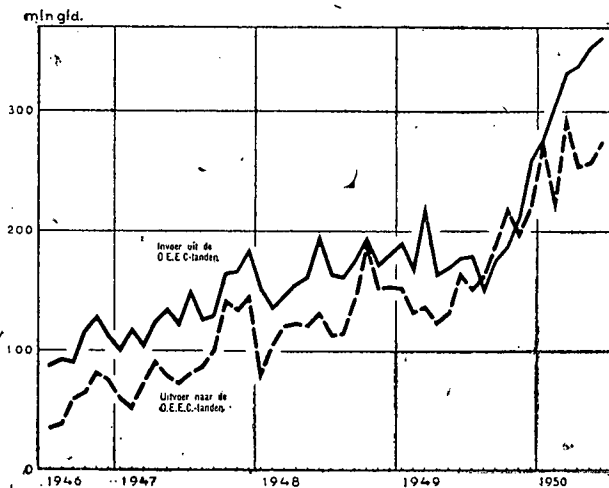
	11 Aug. 1950	18 Aug. 1950
Aand. indexcijfers.		
Algemeen	147,0	148,3
Industrie	209,4	211,3
Scheepvaart	143,6	147,6
Banken	123,5	124,1
Indon. Aand.	53,3	53,1
Aandelen.		
A. K. U.	175 $\frac{1}{4}$	178 $\frac{1}{2}$
Philips	218	220
Unilever	209	215 $\frac{1}{2}$
H. A. L.	153	156
Amsterdam Rubber	128 $\frac{1}{2}$	129
H. V. A.	117	114 $\frac{1}{2}$
Kon. Petroleum	286 $\frac{1}{2}$	296 $\frac{1}{2}$
Staatsobligaties		
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	79 $\frac{1}{2}$	79 $\frac{1}{2}$
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	97 $\frac{7}{16}$	97 $\frac{7}{16}$
3 pCt Invest. certif.	97 $\frac{5}{16}$	97 $\frac{1}{2}$
3 pCt Dollarlening	96 $\frac{1}{2}$	96 $\frac{7}{16}$

GRAFIEKEN.

De handel van Nederland met de Verenigde Staten.

De handel van Nederland met de O.E.E.C.-landen¹⁾.

Bron: C.B.S.

¹⁾ Voor 1 Januari 1950 excl. West-Duitsland.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 21 Augustus 1950.

Activa.

Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f	—	1)
	Bijbank	—	
	Agentsch.	—	
		f	—
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, onder 4°, van de Bankwet 1948)			
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.350.000.000,—	
Voorschotten in rek. crt. op onderpand (incl. beleningen)	Hoofdbank f	43.758.953,42	2)
	Bijbank	134.843,36	
	Agentsch.	7.659.393,25	
		f	51.553.190,03
Op effecten enz.		50.478.011,26	3)
Op goederen en celen		1.075.178,77	
		f	51.553.190,03 ^{a)}
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)		—	
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—	
Munt en muntmateriaal:			
Gouden munt en gouden muntmateriaal		871.179.233,09	
Zilveren munt enz.		14.892.275,58	
		f	886.071.508,67
Papier op het buitenland		f 320.159.080,39	
Tegood bij correspondenten in het buitenland		903.325.656,24	
Buitenlandse betaalmiddelen		1.448.688,80	
		f	1.224.933.425,43
Vorderingen in guldens op vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen		377.654.912,28	
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfonds en voorzieningsfonds		133.730.002,48	
Gebouwen en inventaris		1.500.000,—	
Diverse rekeningen		383.668.299,88	
		f	5.909.111.338,77

Passiva.

Kapitaal		f	20.000.000,—
Reservefonds			18.418.854,74
Bijzondere reserves			69.951.000,39
Pensioenfonds			24.401.126,31
Voorzieningsfonds personeel in tijdelijk dienst			1.502.725,68
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)			60.095.620,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)			2.824.438.195,—
Bankassigaties in omloop			101.186,61
Rekening courant saldo's:			
's Rijks Schatkist		f	310.562.701,88
's Rijks Schatkist bijzondere rekening			1.162.058.795,64
Geblokkeerde saldo's			1.638.706,88
Saldo's van banken in Nederland			53.078.766,27
Vrije saldo's van vreemde circulatiebanken en soortgelijke instellingen			495.578.237,29
Andere vrije saldo's			384.696.962,16
		f	2.407.614.170,12
Crediteuren in vreemde geldsoort			24.414.339,32
Diverse rekeningen			458.174.120,60
		f	5.909.111.338,77

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —
 2) Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) 31.623.900,—
 Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 135.161.330,—

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt securities
	Totaal	Goudcertificaten		
31 Dec. 1946	18.381	17.587	268	23.350
27 Juli 1950	22.896	22.373	265	17.964
3 Aug. 1950	22.896	22.363	261	18.143
10 Aug. 1950	22.786	22.263	255	18.349

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt	Member-banks
31 Dec. 1946	24.945	17.353	393	16.139
27 Juli 1950	22.769	18.958	504	16.415
3 Aug. 1950	22.836	18.446	564	16.395
10 Aug. 1950	22.859	18.465	667	16.366

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Vorderingen o. b. buitenl. i. v. m. betalingsacc.	Tegood op het buitenland	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414
18 Juli 1950	28.488	8.390	586	14.389	238	270
27 Juli 1950	28.506	8.578	667	14.227	301	277
3 Aug. 1950	28.406	7.714	1.463	15.784	335	249
10 Aug. 1950	28.338	7.435	1.389	15.312	410	381
17 Aug. 1950	32.556	7.361	810	11.854	432	438

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldi		
				Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
18 Juli 1950	1.079	96.666	87.849	37	1.766	4.588
27 Juli 1950	1.079	96.443	87.542	47	1.810	4.624
3 Aug. 1950	1.079	99.234	89.354	38	1.850	4.628
10 Aug. 1950	1.079	98.429	88.771	37	1.875	4.411
17 Aug. 1950	1.079	97.109	87.920	39	1.962	4.544

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Verplichtingen	7 Aug. 1950	31 Juli 1950
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank	f 357.807.447,29	f 414.382.104,07
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandse Gemeenten	14.213.781,29	41.853.142,95
Kasvorderingen wegens creditverstrekking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	335.741.603,01	293.835.733,97
Voorschotten op ultimo Juni 1950 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vordering in rek. courant op: V.S. Indonesië	53.455.002,15	53.455.002,15
Suriname	12.156.011,41	12.156.011,41
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	506.851.092,27	506.879.992,85
Vorderingen		
Voorschot door De Nederlandse Bank verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandse Bank in rekening courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandse Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 2006.091.000,—	f 2068.391.000,—
Schatkistpromessen bij De Nederl. Bank ingevolge overeenkomst van 26 Febr. 1947	1.350.000.000,—	1.350.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank is geplaatst nihil) f 5.439,8 mln w.o. garantie Bretton Woods f 1.245 mln.	4.194.800.000,—	4.222.800.000,—
Daggeldleningen	137.447.685,50	139.069.103,—
Muntbiljetten in omloop	—	—
Schuld op ultimo Juni 1950 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	152.344.045,14	152.344.045,14
Schuld in rek. courant aan: V.S. Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	12.203.377,40	12.203.377,40
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	4.937.200,08	4.070.312,10
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	322.251.141,02	263.321.933,89
Andere staatsbedrijven	6.124,97	6.124,97
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	1.130.140.532,85	1.124.630.329,82

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.

STAAT I. Ontvangsten op niet-kohierbelastingen. Kalenderjaar 1950. × f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1950	Febr. 1950	Mrt 1950	Apr. 1950	Mei 1950	Juni 1950	Totaal 1 Jan. 1950 t/m ult. Juni 1950	Raming jaar 1950
Loonbelasting	70,1	65,2	24,2	71,4	66,9	16,4	313,9	560,0
Dividendbelasting	1,6	5,6	2,3	2,0	3,1	4,1	18,7	45,0
Commissarissenbel.	0,7	-0,6	0,2	0,8	0,3	0,2	2,8	6,5
Vereveningsheffing	24,2	24,6	8,7	25,5	22,9	6,2	112,1	210,0
Rechten op de invoer	28,4	26,9	34,7	30,5	41,4	42,4	204,3	300,0
Statistiekrecht	0,7	0,8	1,2	0,9	1,0	1,1	5,7	7,0
Bijzond. Wijnbelasting								0,0
Accijns op zout	0,3	0,2	0,2	0,4	0,2	0,1	1,4	7,0
Accijns op gedistilleerd	7,5	6,7	8,3	7,2	7,5	8,1	45,2	90,0
Accijns op bier	1,1	1,2	1,2	1,4	1,3	2,3	8,6	16,0
Accijns op suiker	8,4	8,2	8,1	6,8	7,7	7,8	47,0	80,0
Accijns op tabak	24,1	19,2	24,4	15,1	19,5	20,8	123,2	190,0
Belast. op gouden en zilveren werken	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4	0,7
Omzetbelasting	86,1	96,2	60,5	86,1	83,8	50,4	468,1	800,0
Rechten van zegel ^{*)}	1,3	1,6	1,7	1,6	1,5	1,9	9,6	18,0
Rechten van registratie	4,6	2,7	3,3	2,7	3,2	3,3	19,9	35,0
Rechten van successie, enz.	5,9	4,8	6,1	5,9	5,3	6,3	34,4	65,0
Motorrijtuigenbelasting	2,8	2,9	3,0	8,6	5,6	3,7	26,6	40,0
Totalen	267,8	267,6	188,4	267,0	276,0	175,2	1.442,0	2.470,2
^{*)} Hieronder begrepen zegelrecht nota's van makelaars en commissarissen in effecten	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	1,8	

STAAT II. Ontvangsten op kohierbelastingen. × f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1950	Febr. 1950	Mrt 1950	Apr. 1950	Mei 1950	Juni 1950	Totaal 1 Jan. 1950 t/m ult. Juni 1950
Inkomstenbelasting	42,2	43,8	62,5	65,8	82,7	87,0	383,8
Vermogensbelasting	3,1	3,3	5,3	3,9	6,0	8,4	29,9
Vennootschapsbelasting	44,9	51,4	60,1	25,4	22,0	17,8	221,6
Grondbelasting ¹⁾	7,8	3,8	1,9	1,2	2,0	5,5	22,2
Personele belasting ¹⁾	5,6	6,5	7,8	6,2	7,3	7,3	40,6
Ondernemingsbelasting ¹⁾	14,0	17,4	26,7	18,5	29,7	34,3	140,6
Totaal	117,5	126,0	164,3	121,0	149,6	160,3	838,6

¹⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

STAAT III. Ontvangsten op buitengewone middelen. Kalenderjaar 1950. × f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1950	Febr. 1950	Mrt 1950	Apr. 1950	Mei 1950	Juni 1950	Totaal 1 Jan. 1950 t/m ult. Juni 1950	Raming jaar 1950
Vermogensbelasting ..	7,3	6,8	5,8	5,1	4,6	4,2	33,8	150,0
Vermogensheff. ineens Betaald als volgt ¹⁾ : uit zekerheidstellingen uit geblokkeerd geld en inschrijvingen Grootboek 1946	3,9	3,5	3,4	2,2	2,3	2,9	18,1	50,0
uit overige geconsolideerde staatsschuld met vrij geld	0,3	0,4	0,0	1,0	0,0	0,0	1,7	
uit overige geconsolideerde staatsschuld met vrij geld	9,7	13,3	4,0	2,0	1,0	3,0	33,0	
	— 1,7 ²⁾	— 5,8 ²⁾	3,0 ²⁾	3,0	3,0	2,0	3,5	
	2,9	2,7	1,6	1,8	2,6	1,6	13,2	

¹⁾ Benaderende cijfers.²⁾ Incl. correcties voor voorgaande perioden.STAAT IV. Aanslagregeling der kohierbelastingen en buitengewone heffingen ¹⁾. × f 1 mln

Benaming der middelen	Nog te ontvangen op alle t/m ult. 1949 opgelegde aanslagen per 31 Dec. 1949	In Jan. t/m Juni '50 opgelegde aanslagen boekingsjdvak 1949/1950	In Jan. t/m Juni '50 opgelegde aanslagen boekingsjdvak 1950/1951	Totaal ontvangen in Jan. t/m Juni 1950 op alle opgelegde aanslagen	Nog te ontvangen op alle opgelegde aanslagen per ult. Juni 1950
	1	2	3	4	5
Inkomstenbelasting ..	549,4	569,0	0,1	383,8	734,8
Vermogensbelasting ..	29,0	63,3	0,0	29,9	62,3
Vennootschapsbelast.	143,6	— 12,2	165,2	221,6	74,8
Grondbelasting ²⁾	17,0	0,2	40,6	22,2	35,4
Personele belasting ²⁾ ..	29,7	25,8	0,0	40,6	15,0
Ondernemingsbelasting ²⁾ ..	214,7	172,9	1,6	140,6	248,6
Totalen	983,3	819,0	207,5	838,6	1.171,0
Vermogensaanwasbelasting + vermogensheffing ineens ..	385	— 26		52	307

¹⁾ Bij deze staat geldt: kolom 1 + 2 + 3 — 4 = 5.²⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.³⁾ Bij de buitengewone middelen komt geen boekingsjdvak voor.⁴⁾ Ten gevolge van afrondingen behoeven de totalen niet met de som der posten overeen te stemmen.

STAAT V.

Vergelijking tussen de ramingen en de aanslagen der kohierbelastingen.

x f1 mln

Benaming der middelen	Raming jaar 1949	Opgelegd t/m ult. Juni 1950 boekings-tijdvak 1949/1950	Raming jaar 1950	Opgelegd t/m ult. Juni 1950 boekings-tijdvak 1950/1951
Inkomstenbelasting	700,0	589,0	740,0	0,1
Vermogensbelasting	55,0	63,9	60,0	0,0
Vennootschapsbelasting	175,0	362,9	250,0	165,2
Grondbelasting ¹⁾	30,0	27,0	30,0	12,4
Personele belasting ¹⁾	24,0	22,3	24,0	0,0
Ondernemingsbelasting ¹⁾	55,0	103,8	100,0	0,7
Totalen	1.039,0	1.168,9	1.204,0	178,4

¹⁾ Excl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

Staat I en II.

Deze staten vermelden de werkelijk in elke maand ontvangen bedragen (kasadministratie).

Bij de omzet- en loonbelasting en vereveningsheffing moet de afdracht in principe één maal per kwartaal geschieden, nl. in Januari, April, Juli en October.

Staat III.

Ook hier zijn de werkelijk ontvangen bedragen vermeld (kasadministratie), terwijl bovendien de wijze van betaling is aangegeven.

Staat IV.

Uit deze staat kan worden afgelezen hoe ver de belastingdienst

is gevorderd met het opleggen van aanslagen en tevens, welk bedrag nog moet worden ontvangen op reeds opgelegde aanslagen.

De kolommen 2 en 3 betreffen de door de belastingdienst in 1950 opgelegde voorlopige en definitieve aanslagen (debiteuren-administratie).

Een voorlopige of definitieve aanslag inkomstenbelasting 1949 behoort normaliter in het boekings-tijdvak 1949/50 te worden opgenomen; een — uiteraard voorlopige — aanslag inkomstenbelasting 1950 in het boekings-tijdvak 1950/51.

Staat V.

Deze staat maakt een vergelijking mogelijk tussen de in totaal t/m einde van de maand opgelegde aanslagen en de raming. In deze staat zijn — in tegenstelling met staat IV — de aanslagen in de grondbelasting, personele belasting en ondernemingsbelasting vermeld exclusief de gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor, daar deze laatste ook niet in de raming zijn opgenomen.

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN IN NEDERLAND ¹⁾.

(in miljoenen guldens)

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Tot. '46	246,4	295,1	541,5	544,5	377,1	921,6	- 380,1
Tot. '47	253,7	307,5	561,2	316,2	285,7	601,9	- 40,7
Tot. '48	252,7	345,8	598,5	351,3	361,1	712,4	- 113,9
Tot. '49	288,3	401,2	689,5	322,7	359,5	682,2	+ 7,3
Mei '49	23,0	35,4	58,4	27,5	32,2	59,7	- 1,3
Juni '49	22,9	33,4	56,3	28,5	32,2	60,7	- 4,4
Juli '49	25,3	33,1	58,4	28,4	30,5	58,9	- 0,5
Aug. '49	27,6	35,7	63,3	24,7	26,9	51,6	+ 11,7
Sept. '49	24,2	31,6	55,8	28,2	30,2	58,4	- 2,6
Oct. '49	22,4	31,1	53,5	29,4	31,4	60,8	- 7,3
Nov. '49	21,8	34,4	56,2	28,3	30,3	58,6	- 2,4
Dec. '49	28,7	32,6	61,3	26,5	28,7	55,2	+ 6,1
Jan. '50	32,2	48,5	80,7	25,6	33,1	58,7	+ 22,0
Febr. '50	29,6	39,6	69,2	23,0	27,8	50,7	+ 18,5
Mrt '50	26,6	37,0	63,6	31,7	35,0	66,7	- 3,1
Apr. '50	21,5	30,5	52,0	29,8	32,0	61,8	- 9,8
Mei '50	31,3	42,3	73,6	30,6	35,9	66,5	+ 7,1
Juni '50	22,5	32,1	54,6	33,5	35,0	68,5	- 13,9

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“²⁾ Voorlopige gegevens.ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN BELGIË ¹⁾.

1938 = 100	Oct. 1949	Nov. 1949	Dec. 1949	Jan. 1950	Febr. 1950	Mrt 1950	Apr. 1950	Mei 1950
Algemene index v. d. ind. prod. ²⁾	109	106	114	112	106	122	113	113
Steenkool	95,8	97,1	104,4	100,7	92,7	102,6	95,3	89,9
Cokes	89,8	89,8	93,7	95,1	87,5	91,9	85,7	86,8
Cement	117,9	109,3	95,4	79,6				
Ruw ijzer	137,1	133,0	142,4	149,7	134,2	153,5	141,0	144,4
Ruw staal	149,6	146,7	162,3	168,6	145,9	161,4	152,5	157,8
Afgewerkt staal	148,8	139,4	160,2	155,2	143,0	160,1	155,4	152,2
Afgewerkt ijzer	89,7	65,8	70,1	62,7	77,8	86,8	58,9	32,3
Vlas (spinnerij)	102,8	94,7	109,7	122,1	113,0	128,5	119,5	94,2
Vlas (weverij)	64,4	65,1	75,8	81,1	80,3	102,1	77,3	
Katoen (spinnerij)	119,1	115,0	125,1	123,2	123,0	152,9	125,9	127,6
Katoen (weverij)	125,1	124,2	134,3	138,3	141,0	160,8	124,8	
Wol (kamwol, spinnerij)	156,3	153,8	178,3	153,1	159,7	177,4	172,9	130,1
Wol (weverij)	150,2	145,4	159,0	154,7	156,5	176,5	164,2	
Vlakglas	64,7	67,5	79,1	78,1	68,2	72,2	73,2	
Holglas	68,6	47,8	66,4	65,7	67,4	80,3	90,5	
Papier	146,9	109,3	155,6	150,6	143,1	170,0	152,6	
Margarine	103,0	106,8	106,8					
Geraffineerde suiker	87,8	103,9	102,6	81,0	72,0	86,9	73,9	71,0
Sigaren	55,2	66,0	58,5	46,7	29,9	31,0	34,3	38,0
Sigaretten	128,1	113,5	110,1	111,3	116,7	113,7	117,7	142,4

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin“ van het Nationaal Instituut voor de Statistiek; . betekent: gegevens ontbreken; gecorrigeerde gegevens zijn cursief gedrukt.²⁾ Indexcijfer Ministerie van Economische Zaken: 1938 = 100INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN 'OP PARTICULIERE SPAARBOEKJES BIJ DE ALGEMENE SPAAR- EN LIJFRENTEKAS IN BELGIË ¹⁾.

(in duizenden francs)

Tijdvak	Inleggingen	Terugbetalingen	Saldo	Tegoed der inleggers aan het einde van het tijdvak ²⁾
1939	3.331.391	3.496.925	-165.534	12.670.559
1946	5.213.362	3.828.538	1.384.824	19.823.453 ³⁾
1947	8.698.209 ⁴⁾	4.964.339	3.733.870 ⁴⁾	24.185.471 ⁴⁾
1948	8.546.890	5.946.442	2.600.448	27.524.459
1949	8.764.909	6.573.863	2.191.046	30.509.505
1949				
Mei	642.788	582.831	59.957	28.653.036
Juni	620.162	573.608	46.554	28.699.590
Juli	747.970	569.634	178.336	28.877.926
Augustus	720.338	492.529	227.809	29.105.735
September	705.671	534.951	170.720	29.276.455
October	697.651	568.722	128.929	29.405.384
November	653.347	447.411	205.936	29.611.320
December	871.446	680.092	191.354	30.625.674 ⁴⁾
Totaal 1949	8.850.232	6.572.017	2.278.215	
1950				
Januari ⁵⁾	1.070.698	504.179	566.519	31.192.193
Februari ⁵⁾	795.317	496.313	299.004	31.491.197
Maart ⁵⁾	961.506	645.680	315.826	31.807.023
April ⁵⁾	699.401	706.515	-7.114	31.799.909
Mei ⁵⁾	656.930	635.600	21.330	31.821.239

¹⁾ Bron: „Studien van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas“.²⁾ Op het einde van het jaar inclusief gekapitaliseerde interest.³⁾ Na het omzetten van de geblokkeerde gedeelten in obligatiën van de Muntsaneringslening en het aftrekken van de belasting op het kapitaal.⁴⁾ Van Januari 1947 af inclusief inkoop van obligatiën van de Muntsaneringslening ad frs 823.035.000.⁵⁾ Voorlopige cijfers.⁶⁾ Inclusief rente over 1949.NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voor-schotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere credietlen
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.163,7
31 Juli 1950	6.200,2	307,8	104,2	41,3	4.282,2	2.203,0
7 Aug. 1950	6.179,5	325,8	105,7	41,3	4.209,6	2.270,0
15 Aug. 1950	6.154,6	348,8	100,2	41,3	4.163,2	2.315,8

Vacatures

OVERHEIDSINSTELLING
zoekt bekwaam en-ervaren.

JURIST

met administratieve en zo mogelijk rechterlijke ervaring voor zo spoedig mogelijke indienst-treding.

Representatieve persoonlijkheid, in staat leiding te geven aan Juridische afdeling. Aanvangsalaris f 7500.— per jaar. Na gebleken geschiktheid is de mogelijkheid tot aanstelling in vaste dienst aanwezig.

Brieven met uitvoerige gegevens en opgave van leeftijd en referenties onder no. U.U. 1095 aan Adv.-Bur. de BUSSY, Rokin 60, Amsterdam.

Bij de uitgeefster de Kon. Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. ROELANTS te SCHIEDAM verscheen:

Enige opmerkingen over het Loon- en prijsvraagstuk

door

Dr. Ir. J. G. J. C. Nieuwenhuis

In deze belangrijke brochure wordt dit actuele onderwerp zeer uitvoerig — de brochure telt 56 pagina's — behandeld, waarna de schrijver tot zekere conclusies komt.

Prijs f 1.25

Verkrijgbaar via Uw boekhandelaar.

Beschikbare krachten

GEREPATRIEERD GEP. KAPITEIN Inf. K.N.I.L., i.b. akte L.O. Bahasa Indonesia, b.z.a. voor VERTAALWERK en geven van lessen in genoemde taal, of andere adm. werkzaamheden. Br. no. ESB 1803, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

CANDIDAAT ECONOMIE
biedt zich aan voor hele of halve dagen. Br. onder no. ESB 1804, bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

Diversen

Te koop: M. G. 39/40, 1,5 ltr Tourer, 4-pers. Cabr. Geheel gerev. Zeer snel, benz. 1-10. Juist ingereeden. Keurings-rapp. ter inzage (dd. 17/7/50). Tegen elk aann bod. Nadere inlichtingen bij J. H. G. Kappelhoff, Molstraat 1, Deldemsvaart.

Te koop aangeb.: landgoed aan de Veluwezoom, ca. 68 ha., bouw- en weiland, bos- en waterpartijen. Landhuis met 20 kamers, c. v., waterl., enz. Boerderij en boswachterswoning, garage met woning. Br. onder no. ESB 1806, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

SOESTDIJK VILLA TE KOOP

geh. gerestaureerd, met centr. verw., voor- en achtertuin, grote garage, enz. Direct te aanv., 2/3 hypotheek beschikbaar. Te bevr. J. W. Kronenburg, Waldeck Pymontlaan 42, Zeist, Tel. 2110.

Annonces voor het
volgende nummer
dienen uiterlijk 29
Augustus in het be-
zit van de admini-
stratie te zijn.

Groothandel

DEZE WEEK:

Handel tussen Frankrijk en de Franse overzeese gebiedsdelen.

★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes en aanbiedingen van binnen- en buitenland.
Plaats voor export een aanbieding in de rubriek
TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

INCASSO VAN
WISSELS EN KWITANTIES

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Eho-
nomie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5; Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar,
voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel
of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige
landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden
beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangeleghende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm: Contract-tarieven
op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht
voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.